

Załącznik 3. Uwagi i wnioski zgłoszone do prognozy oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (wraz z odniesieniem się do nich).

Lp.	Odniesienie do dokumentu, do którego odnosi się uwaga/propozycja	Treść uwagi/propozycja zmian	Uzasadnienie uwagi/propozycji	Jednostka zgłaszająca	Zakres uwzględnienia uwagi (uwzględniona w całości / częściowo uwzględniona / nieuwzględniona)	Stanowisko wykonawcy oceny oddziaływania na środowisko
1	Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego (...) 4.10. Zasoby naturalne Str. 202/203	W dokumencie błędnie założono, że kopaliny obejmują wyłącznie złoża objęte własnością górnictw	<p>Jak wynika z treści Prognozy (...), zgodnie z definicją ustawy Prawo geologiczne i górnictwo kopaliny obejmują złoża węglowodorów, węgla kamiennego, metanu (...). Jak się jednak okazuje, wymienione w tekście złoża kopaliny odpowiadają katalogowi złóż, które objęte są własnością górnictw, o której mowa w art. 10 ust. 1 i 2 ww. ustawy. Podczas gdy, istnieją również złoża kopaliny, które nie są objęte własnością górnictw, a prawem własności nieruchomości gruntowej (art. 10 ust. 3 ustawy Prawo geologiczne i górnictwo). Takimi złożami kopaliny są, np. piaski, żwiry i wapienie. Tym samym, we wskazanym fragmencie Prognozy (...) należy uwzględnić złoża kopaliny nie tylko objęte własnością górnictw, ale również prawem własności nieruchomości gruntowej.</p> <p>Należy przy tym zauważyć, że zgodnie z definicją zawartą w art. 6 ust. 1 pkt 19 ww. ustawy, złożem kopaliny jest naturalne nagromadzenie minerałów, skał oraz innych substancji, których wydobywanie może przynieść korzyść gospodarczą.</p>	MKiŚ DGK	częściowo uwzględniona	Opracowanie niniejsze nie jest poświęcone problemom górnictwa i nie może wnikać nadmiernie w tematykę zasobów surowców. Zdaniem autorów zakres uwzględnienia takiej tematyki jest aż nadto wystarczający. Dalsze jej rozbudowywanie nie prowadzi do żadnych konstruktywnych wniosków. Tym niemniej, zgodnie z sugestią, wprowadzono do opracowania stosowane zmiany doprecyzowujące materiał.
2	Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego (...) 4.10. Zasoby naturalne Str. 203-212	Powołanie się na nieaktualny „Bilans zasobów złóż kopaliny w Polsce”	Jak wynika ze str. 204 projektu Prognozy (...), przedstawiono w nim zestawienie geologicznych zasobów bilansowych i wydobywania najważniejszych kopaliny w Polsce na podstawie danych pochodzących z „Bilansu zasobów złóż kopaliny w Polsce wg stanu na 31.12.2019 r.” Tymczasem, 29 czerwca 2021 r. został opublikowany nowy Bilans wg stanu na 31.12.2020 r. Oznacza to, że wskazany dokument wymaga aktualizacji w tym zakresie o dane zawarte w najnowszym Bilansie zasobów złóż kopaliny w Polsce.	MKiŚ DGK	uwzględniona w całości	W miarę możliwości zaktualizowano dane.

			Powyższa konieczność aktualizacji danych dotyczy również samego tekstu Prognozy (.), w którym powołano się wielokrotnie na nieaktualne liczby dotyczące wydobywania kopalin ze złóż, np. w stosunku do węgla kamiennego powołano się na dane z 2014 r. (str. 203), ropy naftowej z 2018 r. (str. 209), soli kamiennej z 2018 r. (str. 210), piaski i żwiry z 2019 r. (str. 211) i torfu z 2019 r. (str. 212).			
3	Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego (...) 4.10. Zasoby naturalne Str. 209	Nieprawidłowo określono regiony prowadzonego w Polsce wydobywania węglowodorów. Nieprawidłowo wskazano liczbę miejsc wydobywania.	Na str. 209 Prognozy (...) wskazano, że „Ropa naftowa wydobywana jest na Niżu Polskim, na przedgórzu Karpackim, w Karpatach oraz na Morzu Bałtyckim w polskiej strefie ekonomicznej. W Polsce zlokalizowano łącznie ponad 80 miejsc wydobywania (2018)133. Wśród głównych negatywnych skutków działania na środowisko znajdują się, podobnie jak w przypadku gazu -przekształcenia krajobrazu, emisja i hałas urządzeń wiertniczych. Ponadto istnieje ryzyko wystąpienia zanieczyszczeń warstwy glebowej, związane z niekontrolowanym wyciekami ropy naftowej, w trakcie wykonywania odwiertu. Ropa naftowa, oprócz węglowodorów, zawiera zanieczyszczenia takie jak siarkowodór, siarczki czy chlorowodór. Związki te mogą powodować znaczne zakwaszenie gleb.” Wobec powyższego, nieprawidłowo określono regiony prowadzonego w Polsce wydobywania węglowodorów, tzn. z pominięciem Wielkopolski i Pomorza. Nieprawidłowo wskazano również liczbę miejsc wydobywania, które można dorozumieć jako obszary koncesji na wydobywanie węglowodorów ze złóż. Obecnie obowiązuje 195 koncesji na prowadzenie działalności wydobywczej.	MKiŚ DGK	uwzględniona w całości	Uwzględniono pominięte regiony wydobywania węglowodorów.
4	Prognoza / str. 39	Dubelt Gallinago media, zamiast dublet Gallinago media	Konieczność poprawy nazwy polskiej gatunku	MKiŚ - GDOŚ	uwzględniona w całości	Poprawiono błąd.

5	Prognoza / str. 45-49	„Tab. 4.1-3 Gatunki motyli chronione w Polsce”, w kolumnie „Dyrektywa siedliskowa” proszę uwzględnić ogólną ocenę gatunku z monitoringu GIOŚ zamiast załącznik Dyrektywy, z którego pochodzi gatunek	Wskazanie w kolumnie „Dyrektywa siedliskowa” ogólnej oceny gatunku wynikającej z monitoringu GIOŚ i raportów do KE z art. 17 dyrektywy będzie informacją porównywalną z kolumną „Status PCKZ”.	MKIŚ - GDOŚ	niewzględzona	Przytoczona w uwagach tabela nie pokazuje stanu populacji, a jedynie formalny status gatunku. Poniżej w tekście jest opis wyników monitoringu. Umieszczenie wyników w tabeli dotyczących tylko dwóch gatunków nie daje możliwości żadnych porównań.
6	Prognoza / str. 49-50	Opis stanu gatunków bezkręgowców uzupełnić o przyczyny złego stanu zachowania	Obecnie tylko w przypadku modraszka telejusa zamieszczono informację o przyczynach złego stanu zachowania gatunku. Brak informacji dla pozostałych opisanych gatunków.	MKIŚ - GDOŚ	niewzględzona	Nie zawsze przyczyny złego stanu zachowania populacji zostały jasno sformułowane przez autorów monitoringu.
7	Prognoza/ str. 51	Przypisy dolne dotyczące źródeł informacji wskazują na komercyjne strony internetowe.	Wskazaniem jest korzystanie ze źródeł naukowych, recenzowanych i zapewniających bezstronność informacji.	MKIŚ - GDOŚ	częściowo uwzględniona	Tam, gdzie było to możliwe autorzy korzystali ze źródeł naukowych, tam gdzie pozyskanie informacji było utrudnione wykorzystywano inne materiały podając źródło. Ponadto, należy zauważyć, że niniejsza ocena nie jest pracą naukową. W diagnozie stanu, ze względu na rozległość i wielowątkowość wielu zagadnień, często podawano tylko dane przykładowe, wybiórcze, nawet nie sugerując chęci wyczerpania tematu. W ramach tego opracowania niemożliwy był przegląd specjalistycznej literatury naukowej dotyczącej tak bogatego spektrum tematów.

8	Prognoza / str. 61	„Z analizy danych GIOŚ wynika, że ogólny stan 30%...” - proszę podać źródło danych	Proszę podać źródło danych	MKiŚ - GDOŚ	uwzględniona w całości	Uzupełniono źródło danych.
9	Prognoza / str.212	„Złoża torfowe powinny mieć charakter odnawialny, warunkowany procesem torfotwórczym, jednak akumulacja torfu zachodzi przy zachowaniu właściwych stosunków wodnych i rozwoju roślinności torfotwórczej.” Proszę usunąć stwierdzenie.	Stwierdzenie nie jest prawdziwe w okresie życia człowieka. W optymalnych warunkach 1 mm torfu w naszej strefie klimatycznej odkłada się w ciągu roku. O odnawialny charakterze złóż torfowych możemy mówić w skali setek i tysięcy lat.	MKiŚ - GDOŚ	nieuwzględniona	Tempo procesu torfotwórczego jest znane. Stwierdzenie jest prawdziwe i nie wymaga zmian.
10	Prognoza / str. 277	I 5.1 oraz I 5.2 proszę dopisać wpływ na zasoby wodne i klimat	Produkcja zwierzęca jest bardzo wodochłonna oraz przyczynia się do znacznych emisji gazów cieplarnianych	MKiŚ - GDOŚ	częściowo uwzględniona	Wpływ na zasoby wodne Jednym z największych poborów wody, a z drugiej strony silnym zanieczyszczeniem wód charakteryzuje się intensywna, przemysłowa produkcja zwierzęca. Takie metody chowu i hodowli powinno się ograniczać i zastępować przez produkcję przyjazną ludziom, zwierzętom i środowisku, charakteryzującą się wysokim dobrostanem zwierząt gospodarskich. Interwencje I 5.1 oraz I 5.2 skierowane są do małych i średnich gospodarstw, które osiągają najniższe dochody z działalności rolniczej. Ich celem nie jest zwiększanie pogłowia utrzymywanych zwierząt i intensyfikacji hodowli, lecz zapewnienie możliwości utrzymania produkcji obecnej, przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji zwierzęcej,

					<p>zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie, zmniejszenie różnic w dochodach między gospodarstwami o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych, a także poprawę pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego. Otrzymanie wsparcia uzależnione jest od spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, a liczba utrzymywanych zwierząt oraz kwalifikujących się do przyznania wsparcia jest ściśle określona.</p> <p>Wpływ na klimat</p> <p>Zmieniono oceny oddziaływania na klimat interwencji I 5.1 i I 5.2 (tab. 7.1-1, opis). Sposób prowadzenia gospodarstwa i hodowli jest określony przez minimalne normy oraz rozporządzenia związane z wdrażaniem dyrektywy azotanowej. Wsparcie dotyczące zwierząt dotyczy pierwszych 20 szt. dlatego w większym stopniu będzie dotyczyć małych gospodarstw i będzie miał wymierny wpływ na ich dochody. Utrzymanie stad w gospodarstwach szczególnie małych jest bardzo ważna z punktu widzenia produkcji własnych nawozów zgodnie z</p>
--	--	--	--	--	---

						zasadami produkcji cyrkularnej. Nawozy organiczne korzystnie wpływają na budowę materii organicznej w glebie przez co budowana jest odporność rolnictwa na zmiany klimatu. Mając na względzie emisje metanu z fermentacji jelitowej oraz obornika w ogólnej ocenie interwencja została zmieniona z braku oddziaływania na oddziaływanie zarówno pozytywne (produkcja nawozów organicznych) jak i negatywne (emisje).
11	Prognoza / str. 280	Interwencja „Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000” wskazana jako negatywna dla zasobów naturalnych	Brak wyjaśnienia, dlaczego „Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000” ma negatywnie wpływać na zasoby naturalne	MKiŚ - GDOŚ	niewzględzona	W rozdziale 7.1.10 omówiono kwestię małego negatywnego wpływu interwencji na zasoby naturalne.
12	Prognoza / str. 300	Brak uwzględnienia wpływu I 5.1 oraz I 5.2 na zasoby wodne	Proszę uwzględnić wpływ I 5.1 oraz I 5.2 na zasoby wodne	MKiŚ - GDOŚ	niewzględzona	Wskazane interwencje nie zostały sklasyfikowane jako mające wpływ na wodę. Otrzymane wsparcie może być dowolnie zagospodarowane przez rolnika, natomiast kryteria kwalifikowalności określające liczbę utrzymywanych i kwalifikujących się do przyznania wsparcia zwierząt są ściśle określone, nie przewiduje się więc nagłego wzrostu pogłowia bydła w małych i średnich gospodarstwach.

13	Prognoza/ str. 188	„państwa członkowskie Rady Europy uchwaliły w 2000 r. Europejską Konwencję Krajobrazową, którą Polska ratyfikowała w 2004 r. Z Konwencji tej wynika, że krajobraz jest kluczowym elementem dobrobytu zarówno całych społeczeństw, jak i poszczególnych obywateli, których prawem i obowiązkiem jest ochrona, wykorzystywanie a także planowanie krajobrazu. W związku z tym , na terenie całej Unii Europejskiej tworzony jest jednolity system ochrony przyrody Natura 2000, na którą składają się tysiące większych i mniejszych obszarów wyznaczonych na podstawie aktów prawnych UE: Dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków zwanej Dyrektywą Ptasią i Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory zwanej Dyrektywą Siedliskową.” Należy usunąć zaznaczone powiązanie.	System obszarów Natura 2000 nie wynika z Europejskiej Konwencji Krajobrazowej.	MKiŚ - GDOŚ	uwzględniona w całości	
14	Prognoza	Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 Uwaga poniżej.	Szanowni Państwo, Szanowny Panie Ministrze, Green REV Institute dziękuje za możliwość zgłoszenia uwag do Prognozy Oddziaływania Na Środowisko projektu Planu Strategicznego WPR 2023-27. Oceniając i analizując przygotowaną analizę problemów w kontekście wyzwań związanych z katastrofą w zakresie wykorzystywania zwierząt tzw. hodowlanych, spadku bioróżnorodności oraz katastrofy klimatycznej nie sposób nie zauważyć poważnych, mających w przyszłości druzgoczące	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	Mimo pełnego zrozumienia dla ponoszonych kwestii etycznych oraz troski o ochronę środowiska, odejście od fermowego chowu zwierząt futerkowych ma wiele wymiarów i nie może mieć charakteru natychmiastowej decyzji administracyjnej. Całość procesu należy przygotować od strony społecznej, gospodarczej a także finansowej. Mamy bowiem do czynienia z gospodarstwami

konsekwencje zapisów dokumentu:

- zwierzęta tzw. futerkowe - pomimo wskazania negatywnego, destrukcyjnego wpływu działalności ferm strategie nie wskazują konkretnych działań zmierzających do zamknięcia tej działalności, która nie jest niezbędną dla bezpieczeństwa żywnościowego, a wręcz jest zagrożeniem dla zdrowia, jakości życia ludzi i środowiska naturalnego. Ministerstwo już dzisiaj powinno zaproponować konkretny plan zamykania ferm, szczególnie w kontekście kolejnych doniesień w zakresie zagrożenia eideamicznego, odchodzenia od używania futer w modzie przez kolejne domy mody (Kering), protestów społecznych i niezadowolenia obywateli i obywaterek z braku działań rządu w zakresie okrutnego, niepotrzebnego i nieprzystającego do wartości XXI procederu zabijania zwierząt na futra.

- fermy przemysłowe oraz produkcja zwierzęca. W dokumencie pojawia się wiele wskazań na negatywny wpływ produkcji zwierzęcej: antybiotykooporność, spadek bioróżnorodności, zagrożenie dla jakości życia i zdrowia ludzkiego, wskazanie na protesty mieszkańców i mieszkank. Jednak działania wskazane w dokumencie są nieadekwatne i nieodpowiadające na wyzwania związane z transformacją żywności: wspieranie produkcji zwierzęcej (hodowli bydła), niezależnie od wielkości produkcji/hodowli stanowi działanie niespójne i nielogiczne w kontekście przedstawionych przez Ministerstwo konsekwencji i skutków produkcji zwierzęcej. Dalsze wspieranie produkcji zwierzęcej stanowi utrzymywanie business as usual kosztem przyszłości kolejnych pokoleń Polek i Polaków. Strategia nie zapewnia wystarczających środków finansowych ani jasnych wskazówek i działań w zakresie przechodzenia na produkcję roślinną zamiast utrzymywania kosztownych dla zdrowia publicznego, dla społeczności lokalnych, dla środowiska, bioróżnorodności hodowli i miejsc produkcji zwierzęcej. Ministerstwo już dzisiaj powinno zaproponować długofalowy plan odchodzenia od produkcji zwierzęcej i wspierania sektora produkcji opartej na roślinach. O takiej transformacji mówią dokumenty #EUFarm2Fork i do takiej transformacji musi dążyć rząd każdego państwa, które chce zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe. Dlatego Ministerstwo powinno wziąć pod uwagę dane z

rodzinnymi i działalnością, z której się one utrzymują. Nierzadko działalność ta związana jest z umowami, których niedotrzymanie niesie konsekwencje finansowe. Gospodarstwa te często muszą spłacać kredyty zaciągnięte na poczet działalności hodowlanej. W końcu, zakaz administracyjny należy w jakiś sposób zrekompensować finansowo, jednocześnie tworząc alternatywne możliwości działalności tych gospodarstw. Biorąc pod uwagę rodzaj dokumentu jakim jest SOOS odnoszący się do WPR, stwierdzić należy, iż w UE nie ma ogólnospółnotowego zakazu chowu zwierząt futerkowych. Takie decyzje podejmowane są na szczeblu krajowym i nie może być przedmiotem Planu Strategicznego, podejmującego wyłącznie cele wspólnotowe. Ewentualny proces odchodzenia od omawianego rodzaju chowu musi być przygotowany wewnątrz i na własne potrzeby z odpowiednią perspektywą i vacatio legis. Szczególnie ten ostatni aspekt ważny jest w kontekście wymogów prawa krajowego i ustawodawstwa UE. Jeśli idzie o preferencje konsumentów, są one ich prywatną sprawą, chociaż resort rolnictwa stara się odpowiadać na potrzeby społeczne, choćby rozwijając rolnictwo ekologiczne,

			<p>ostatniego Spisu Rolnego (GUS 2020), wdrożyć plan zamykania ferm przemysłowych, których wpływ na pogarszanie jakości życia w Polsce w kontekście: praw człowieka, pracowniczych, ochrony środowiska, praw zwierząt, zdrowia publicznego, jest bezdyskusyjny.</p> <p>Konieczne jest jasne wprowadzenie zakazu i odchodzenia od dopłat do produkcji zwierzęcej i przekierowanie środków do sektora roślinnego i do rolników, którzy chcą się przekwalifikować, dywersyfikować działalność i będą potrzebowali wsparcia: finansowego, wsparcia w zakresie wiedzy i kompetencji. Szkolenia w zakresie wykorzystywania antybiotyków nie stanowią działań rozwiązujących problem antybiotykooporności. Takie działania to zamykanie, wygaszanie ferm przemysłowych.</p> <p>Apelujemy do Ministerstwa o ponowne rozważenie wagi PS WPR 2023-2027 w kontekście konieczności transformacji systemu żywności na system żywności roślinnej, lokalnej, sezonowej, dostępnej dla wszystkich grup społecznych, zrównoważonej, nieprzetworzonej.</p> <p>Ministerstwo powinno wykazać długofalowy plan, który będzie stanowił przewodnik na kolejne lata, uwzględniając wszystkie grupy społeczne, w szczególności osoby zagrożone wykluczeniem (osoby starsze, kobiety, rolników, których dochody są i będą zagrożone w kontekście nadchodzących wyzwań klimatycznych).</p> <p>Obecny kształt prognozy fragmentarycznie przedstawia problemy, pomija działania rozwiązujące dane problemy na rzecz działań, które pozornie pomogą rolnikom, społeczeństwo w nadchodzących latach (np. zkolenia dot. antybiotyków).</p>			<p>czy wspierając dobrostan zwierząt. Z raportów EEA i IPCC jasno wynika, że uprawa roli, jak i chów zwierząt gospodarskich oddziałują w równym stopniu na środowisko i klimat. Taki jest stan wiedzy i nie można lekceważyć tych faktów. Zatem proponowane rozwiązania nie mają naukowego uzasadnienia. W rzeczonych dokumentach brak jest zapisów, do których odnosi się autor, rzekomo preferujących produkcję roślinną.</p>
15	Prognoza	<p>Dot. „Prognozy oddziaływania...”, rozdz. 7.1. dotyczy: Interwencji od 16.1 do 16.7. Oddziaływanie na komponenty środowiska, oceny dotyczące wpływu interwencji ukierunkowanych na rozwój sektora pszczelarskiego (interwencje od I 6.1 do I 6.7) powinny zostać zmienione. We wszystkich przypadkach ww. interwencji w Tab. 7.1-1</p>	<p>Trudno zgodzić się z oceną, że interwencje ukierunkowane na rozwój sektora pszczelarskiego są komplementarne do propozycji wspierających różnorodność biologiczną w krajobrazie rolniczym, oraz z bardzo wysoką pozytywną oceną ich oddziaływania na różnorodność biologiczną. Są to interwencje ukierunkowane na zwiększenie ilości i jakości pni pszczelich w polskich gospodarstwach rolnych. Wspierają wyłącznie jeden gatunek, którego obecność jest korzystna z punktu widzenia rolników. Nie podano żadnego argumentu przemawiającego za tym, że wesprze to również inne dzięki gatunki owadów czy siedliska przyrodnicze. Nie ma też dowodów naukowych, które mogłyby poprzeć taką ocenę.</p>	Organizacje ekologiczne	uwzględniona w całości	<p>Nadmierne zagęszczenie pszczoły miodnej to problem nie z naszych realiów. Gdyby występowało, faktycznie problem konkurencji mógłby się pojawić. Natomiast u nas mamy problem niedostatku pszczół, a inne gatunki nie są w stanie ich zastąpić. Czynniki sprzyjające pszczołom jak również najpoważniejsze ich zagrożenia są takie same jak innych gatunków owadów zapylających. Stawianie</p>

		<p>oddziaływanie na różnorodność biologiczną powinno otrzymać ocenę co najwyżej „zarówno pozytywne, jak i negatywne”.</p> <p>Odpowiednio zmieniona powinna zostać argumentacja dotycząca tej zawyżonej oceny, np. strona 286, akapit rozpoczynający się od zdania: “Komplementarne do ww. są interwencje ukierunkowane na rozwój sektora pszczelarskiego.”</p>	<p>Istnieją za to dowody na to, że zbyt duże zagęszczenia pszczoły miodnej wpływają niekorzystnie na dzikie gatunki owadów zapylających, które muszą z nimi konkurować o pokarm (np. McAfee 2020). W przypadku niektórych upraw może to przekładać się niekorzystnie również na plony.</p> <p>W związku z powyższym sugeruję zmianę oceny wpływu interwencji ukierunkowane na rozwój sektora pszczelarskiego na różnorodność biologiczną na „zarówno pozytywne, jak i negatywne”.</p> <p>Warto też zauważyć, że jednocześnie oddziaływanie interwencji, której podstawowym celem jest wzbogacenie krajobrazu rolniczego w różnorodne gatunki roślin, ptaków, owadów i innych bezkręgowców uznano jedynie za “średnie pozytywne”.</p> <p>Literatura McAfee A. 2020. The Problem with Honey Bees. Scientific American 4-11-2020, Dostęp on-line: https://www.scientificamerican.com/article/the-problem-with-honey-bees/</p>			<p>w opozycji działań na rzecz pszczoł z pewnością innym gatunkom zapylającym dobrze nie służy. Jednakże uwagę uwzględniono dostrzegając ryzyko wystąpienia opisanego zjawiska.</p>
16	Prognoza	<p>Dot. „Prognozy oddziaływania...”, rozdz. 7.1. dotyczy: Interwencji od 16.1 do 16.7. Oddziaływanie na komponenty środowiska, oceny dotyczące wpływu interwencji ukierunkowanych na rozwój sektora pszczelarskiego (interwencje od I 6.1 do I 6.7) powinny zostać zmienione. We wszystkich przypadkach ww. interwencji w Tab. 7.1-1 oddziaływanie na różnorodność biologiczną powinno otrzymać ocenę co najwyżej „zarówno pozytywne, jak i negatywne”.</p> <p>Odpowiednio zmieniona powinna zostać argumentacja dotycząca tej zawyżonej oceny,</p>	<p>Trudno zgodzić się z oceną, że interwencje ukierunkowane na rozwój sektora pszczelarskiego są komplementarne do propozycji wspierających różnorodność biologiczną w krajobrazie rolniczym, oraz z bardzo wysoką pozytywną oceną ich oddziaływania na różnorodność biologiczną. Są to interwencje ukierunkowane na zwiększenie ilości i jakości pni pszczelich w polskich gospodarstwach rolnych. Wspierają wyłącznie jeden gatunek, którego obecność jest korzystna z punktu widzenia rolników. Nie podano żadnego argumentu przemawiającego za tym, że wesprze to również inne dzikie gatunki owadów czy siedliska przyrodnicze. Nie ma też dowodów naukowych, które mogłyby poprzeć taką ocenę. Istnieją za to dowody na to, że zbyt duże zagęszczenia pszczoły miodnej wpływają niekorzystnie na dzikie gatunki owadów zapylających, które muszą z nimi konkurować o pokarm (np. McAfee 2020). W przypadku niektórych upraw może to przekładać się niekorzystnie również na plony.</p> <p>W związku z powyższym sugeruję zmianę oceny wpływu interwencji ukierunkowane na rozwój sektora pszczelarskiego</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	<p>Nadmierne zagęszczenie pszczoły miodnej to problem nie z naszych realiów. Gdyby występowało, faktycznie problem konkurencji mógłby się pojawić. Natomiast u nas mamy problem niedostatku pszczoł, a inne gatunki nie są w stanie ich zastąpić. Czynniki sprzyjające pszczołom jak również najpoważniejsze ich zagrożenia są takie same jak innych gatunków owadów zapylających. Stawianie w opozycji działań na rzecz pszczoł z pewnością innym gatunkom zapylającym dobrze nie służy. Jednakże uwagę uwzględniono dostrzegając ryzyko wystąpienia opisanego zjawiska.</p>

		np. strona 286, akapit rozpoczynający się od zdania: "Komplementarne do ww. są interwencje ukierunkowane na rozwój sektora pszczelarskiego."	na różnorodność biologiczną na „zarówno pozytywne, jak i negatywne”. Warto też zauważyć, że jednocześnie oddziaływanie interwencji, której podstawowym celem jest wzbogacenie krajobrazu rolniczego w różnorodne gatunki roślin, ptaków, owadów i innych bezkręgowców uznano jedynie za "średnie pozytywne". Literatura McAfee A. 2020. The Problem with Honey Bees. Scientific American 4-11-2020, Dostęp on-line: https://www.scientificamerican.com/article/the-problem-with-honey-bees/			
17	Prognoza	Dot. „Prognozy oddziaływania...”, rozdz. 7.1. Oddziaływanie na komponenty środowiska, tab. 7.1-1. Ocena dotycząca interwencji I 4.3 Ekoschemat – Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe powinna zostać zmienione na: „brak oddziaływania lub oddziaływanie znikome”.	Międzyplony oceniono jako pozbawione pozytywnego wpływu na różnorodność gatunkową (Pe'er i in. 2017, ETO 2020). Nie sprzyjają one chociażby zapylaczom, ponieważ koszone są przed kwitnieniem (ETO 2020). Niezasadna jest zatem wysoka pozytywna ocena wpływu ekoschematu na różnorodność biologiczną. Literatura: ETO 2020. Ochrona dzikich owadów zapylających w UE – inicjatywy Komisji nie zaowocowały poprawą sytuacji. Sprawozdanie specjalne Europejskiego Trybunału Obrachunkowego 15/2020. http://www.eca.europa.eu/pl/Pages/DocItem.aspx?did=54200 Pe'er G., Zinngrebe Y., Hauck J., ..., Lakner S. 2017. Adding Some Green to the Greening: Improving the EU's Ecological Focus Areas for Biodiversity and Farmers. Conservation Letters 10 (5): 517–530.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Patrzenie na różnorodność biologiczną wyłącznie przez pryzmat owadów zapylających jest dyskusyjne. Choć problem, na który zwrócono uwagę jest istotny. Uwagę uwzględniono obniżając ocenę pozytywną.
18	Prognoza	Dotyczy Dot. „Prognozy oddziaływania...”, rozdz. 7.1. Oddziaływanie na komponenty środowiska, tab. 7.1-1. Ocena dotycząca interwencji I 4.12 Ekoschemat – Przeznaczenie 7% powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne powinna zostać	Ekoschemat Przeznaczenie 7% powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne jest bardzo ważny i stosunkowo dobrze skonstruowany. Jego wdrażanie wesprze różnorodność biologiczną w krajobrazie rolniczym. Niemniej jednak produkt zaplanowany dla tego ekoschematu, łącznie z produktem pozostałych interwencji, których celem jest wsparcie zachowania lub tworzenia obszarów nieprodukcyjnych na obszarach użytków rolnych (np. interwencja Wieloletnie pasy kwietne) jest znikomo mały, biorąc pod uwagę łączną powierzchnię użytków rolnych w	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Uwaga zasadna, uwzględniona, choć zarzut niewystarczającej skuteczności można postawić wszystkim działaniom na rzecz różnorodności biologicznej. W tym wypadku mamy do czynienia z działaniem dość jednoznacznie pozytywnym i dość bezspornie celowym. Znaczące obniżenie jego oceny jest jednak niecelowe.

		zmieniona na co najwyżej „średnie pozytywne”.	<p>Polsce. Fakt ten podkreślono w samej „Prognozie oddziaływania...” na stronie 286: „Czynnikiem ograniczającym efektywność interwencji jest jednak stosunkowo niewielki planowany areal, który nawet biorąc pod uwagę skumulowany efekt oddziaływania w skali całego arealu użytków rolnych w Polsce – będzie mieć znaczenie jedynie lokalne lub regionalne.”. Tak zaprojektowane interwencje nie pozwolą na zrealizowanie celu unijnej strategii różnorodności biologicznej 2030 zakładającego wzrost udziału obszarów nieprodukcyjnych w krajobrazie rolniczym do 10% wszystkich użytków rolnych do 2030 r. (KE 2021).</p> <p>Dlatego sugeruję obniżenie stopnia pozytywnego oddziaływania na różnorodność biologiczną w przypadku tej interwencji.</p> <p>Literatura: KE 2020. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia. COM(2020) 380, dostęp on-line: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0019.02/DOC_1&format=PDF</p>			
19	Prognoza	<p>Wszystkie uwagi i komentarze odnoszą się do "Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027"</p> <p>1. W dokumencie należy rozróżnić nawozy chemiczne od nawozów naturalnych pochodzących z kopalin (wapno, potas).</p> <p>2. Należy doprecyzować, że ograniczenie użycia nawozów nie obejmuje nawozów wapniowych.</p> <p>3. Wzmocnić przekaz o dobroczynnych właściwościach</p>	<p>Ad 1. Kopaliny to produkt naturalny, po wydobyciu i rozdrobnieniu powracają do środowiska, wzbogacając skład i jakość gleby.</p> <p>Ad 2. W różnych częściach dokumentu są odwołania do zmniejszenia ilości stosowania nawozów, ale bez rozróżnienia o jakie nawozy chodzi. Może pojawić się mylne wrażenie, że uwaga ta dotyczy również nawozów pochodzących z kopalin.</p> <p>Ad 3. Jest to podstawowy zabieg, mający na celu przygotowanie gleby pod dalsze zabiegi agrotechniczne. Autorzy dokumentu wskazują "Negatywnym zjawiskiem jest systematycznie zmniejszający się poziom zużycia nawozów wapniowych mających właściwości odkwaszające gleb . Jak wynika z danych PSR 2010, w Polsce tylko 8,4% wszystkich gospodarstw stosuje wapnowanie gleb." To oznacza, że rolnicy nie korzystają z wapnowania w takim zakresie jak by mogli.</p> <p>Ad 4. Jeśli "Cel 5 Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak</p>	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	<p>Ad 1. Nie jest jasne gdzie to rozróżnienie jest konieczne.</p> <p>Ad 2. Bez wskazania lokalizacji w dokumencie gdzie takie mylne wrażenie może powstać, trudno donieść się do uwagi.</p> <p>Ad 3. Przekaz w odczuciu autora jasno wskazuje na potrzebę wapnowania i pozytywnie ocenia decyzję o wprowadzeniu dofinansowania do wapnowania gleb zakwaszonych.</p> <p>Ad 4-5. Dotacja do wapnowania gleb zakwaszonych jest kierowana na gleby bardzo kwaśne gdzie dalsza uprawa może prowadzić do degradacji struktury gleby lub</p>

	<p>wapnowania gleby. 4. str. 250, Gospodarowanie zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, I 4.4 Ekoschemat – Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia str. 256, Przeciwdziałanie zmianom klimatu i kłęskom żywiolowym, poprawa jakości powietrza, ochrona przed hałasem oraz ochrona zasobów wodnych i glebowych przed degradacją 5. str. 371, W proponowanym Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 poprawnie zidentyfikowano i wsparto interwencjami przeciwdziałającymi większości najważniejszych aktualnych zagrożeń środowiska glebowego. Szczególnie istotnym i nowym działaniem jest wsparcie wapnowania, ponieważ jest to proces przynoszący korzyści środowiskowe i produkcyjne w dłuższej perspektywie oraz ograniczający inne procesy degradacji gleb, tym bardziej, że może być pomijany jako zbyt kosztowny w krótkoterminowym rachunku korzyści. Analizując cały pakiet proponowanych interwencji Planu Strategicznego, oddziaływanie na gleby większości z nich oceniono pozytywnie przy czym</p>	<p>woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych" ma być osiągnięty to należy zwiększyć dostępność środków finansowych przeznaczonych dla ekoschematu I 4.4. oraz zwiększyć areał powierzchni objęty tym narzędziem. Wapnowanie będzie przynosić korzyści jedynie, gdy będzie to proces ciągły, a nie realizowany raz na kilka lat. Ad 5. Stowarzyszenie Przemysłu Wapienniczego wnioskuje o objęcie wapnowaniem nawet 10 130 000 ha, a środki UE (EFRG) przeznaczone na ten cel powinny zostać zwiększone do 3759,59 mln euro (podana wartość wynika ze zwiększenia areału gleb). Aktualne dane GUS, na podstawie przebadanych 1 678 048 próbek w latach 2016-2019, wskazują, że areał gleb sklasyfikowanych jako bardzo kwaśne, kwaśnych i lekko kwaśnych wynosi łącznie 73%. Natomiast potrzeby wapnowania sklasyfikowane jako konieczne, potrzebne, wskazane, ograniczone dotyczą 69%, a więc właśnie 10 130 000 ha.</p>		<p>niewykorzystania wprowadzanych w nawozach składników pokarmowych i ich przenikania do środowiska. Dotacja nie może być jednak traktowana jako sposób finansowania wapnowania, będącego równocześnie środkiem produkcji - prowadzącym do wzrostu potencjalnych plonów i intensywności produkcji w tym zwiększenia chemicznej ochrony roślin. Ponadto ponieważ dotacja do wapnowania jest powiązana z obowiązkiem badań próbek gleby i opracowania planów nawozowych wyszacowane zainteresowanie tym typem interwencji wydaje się być prawidłowe.</p>
--	--	--	--	--

		<p>odziaływanie nielicznych oceniono jako lekko negatywne. Tym samym interwencje proponowane w Planie Strategicznym będą miały zdecydowanie korzystny wpływ na powierzchnię ziemi a więc gleby będące warsztatem pracy współczesnych i przyszłych rolników.</p>				
20	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 85, rozdz. 4.1 Różnorodność biologiczna; Jest: „wprowadzanie rolnictwa ekologicznego na obszarach szczególnie cennych przyrodniczo, gdzie funkcje przyrodnicze mają większe znaczenie niż produkcyjne, głównie poprzez obniżenie nakładów, płodozmian i ekstensyfikację hodowli”. Niezasadne jest użycie określenia “wprowadzanie rolnictwa ekologicznego”.</p>	<p>Termin „wprowadzać” odnośnie rolnictwa ekologicznego (re) jest niezrozumiały. Decyzję o gospodarowaniu wg zasad re podejmuje indywidualnie rolnik, ten rodzaj gospodarki rolnej nie jest „wprowadzany”.</p> <p>Na niektórych obszarach szczególnie cennych przyrodniczo, nie należy „wprowadzać” re lecz, w zależności walorów, teren użytkować rolniczo tak, aby chronić wartości przyrodnicze np. zgodnie z wymogami programu rśk lub, jeśli te walory są wysokie, objąć go ochroną formalną. RE nie gwarantuje utrzymania walorów przyrodniczych.</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
21	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 11, 4. Diagnoza istniejącego stanu środowiska. Pkt. 4.1. Różnorodność biologiczna. Uwaga dotyczy całości rozdziału.</p>	<p>Rozdział 4.1 Różnorodność biologiczna w części dot. środowiska jest napisany w sposób poprawny, uporządkowany i zrozumiałym językiem. W ocenie stanu awifauny stwierdzono, że największym zagrożeniami dla gatunków zależnych od użytkowania rolnego jest osuszanie siedlisk i zarastanie łąk na skutek porzucenia wypasu oraz upraszczanie struktury upraw i chemizacja środowiska (zubożenie bazy żerowiskowej) i ma to odzwierciedlenie w katalogu proponowanych interwencji.</p> <p>Natomiast nie ma w Diagnozie wskazania, jakie gatunki flory i jakie siedliska przyrodnicze, zależne od użytkowania rolnego, wymagają wsparcia ze względu na ich niezadawalający stan.</p>	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	<p>W diagnozie wskazano zarówno przedstawicieli fauny (ptaki, motyle, ważki), flory, jako siedliska przyrodnicze charakteryzujące się stanem niezadawalającym bądź złym. Szczególnie szeroko potraktowano opis w przypadku siedlisk przyrodniczych, gdzie zwracano uwagę zarówno na skalę degradacji jak i na przyczyny, w tym uwzględniając aspekt regionalny. W rozdziale 7.1.1 zwrócono uwagę na interwencje,</p>

			Dlatego trudno ocenić, czy zaproponowane interwencje są właściwą odpowiedzią na zagrożenia.			które będą oddziaływać szczególnie pozytywnie na określone siedliska przyrodnicze i wybrane gatunki fauny (głównie ptaki). Z kolei w rozdziale 8 omówiono negatywne skutki w przypadku braku realizacji interwencji PS. Ze szczególnym wskazaniem niektórych siedlisk przyrodniczych i gatunków. Diagnoza wymienia siedliska przyrodnicze związane z krajobrazem rolniczym i opisuje ich stan, za szczególnym uwzględnieniem występujących zagrożeń. Faktycznie nie opisuje gatunków, zakładając że stanowią one element siedlisk, których stan warunkuje ich zachowanie. Wydaje się to celowe w odniesieniu do działań jakie można zaproponować rolnikom. Szczególne działania ukierunkowane na wybrane gatunki w postaci ochrony gatunkowej, rezerwatowej lub obszarów Natura 2000 leżą poza kompetencjami resortu rolnictwa.
22	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 228, 5.2 Problemy ochrony środowiska. 5.2.1 Zagrożenia różnorodności biologicznej. Zdanie “Zakładają one zwiększenie powierzchni upraw w systemie rolnictwa ekologicznego o 25% do 2030 r.” wymaga korekty - “o 25%” należy poprawić na “do 25%”.	Zgodnie z unijną strategią “Od pola do stołu”, dążymy do zwiększenia udziału rolnictwa ekologicznego do 25% do 2030 r.		uwzględniona w całości	

23	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 230;</p> <p>W Prognozie zapisano: „Ponadto w Polsce występują zagrożenia różnorodności biologicznej typowe dla procesów cywilizacyjnych, takie jak: postępująca urbanizacja, niekorzystne zmiany sposobów użytkowania ziemi, [...]”. I dalej „W tym zakresie projektowany Plan Strategiczny [...] na lata 2023-2027 obejmuje działania mające na celu zachowanie tradycyjnego krajobrazu i walorów środowiskowych w regionach produkcji opartej głównie na ekstensywnym wypasie trwałych użytków zielonych oraz zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych.”</p> <p>Uwaga: Plan nie proponuje rozwiązań łagodzących takie zagrożenie jak postępująca urbanizacja przestrzeni wiejskiej, a w Prognozie... nie jest to skomentowane.</p>	<p>Diagnoza stanu zawarta w KP dla W Planie Strategicznym na lata 2023-2027 nie identyfikuje takiego zagrożenia jak rozlewanie się zabudowy poza granice zwartych jednostek osadniczych (zarówno w sąsiedztwie aglomeracji jak i wsi), na gruntach dotąd użytkowanych rolniczo. Dlatego zapewne nie przewidziano w nim skutecznych działań zatrzymujących degradację krajobrazu poprzez postępującą rozproszoną zabudowę na wsi. Interwencje takie jak utrzymanie wypasu czy zwalczanie roślin inwazyjnych nie powstrzymają zmian użytkowania gruntów z rolnych na budowlane/rekreacyjne i niszczeniu zasobów przyrodniczych. W Prognozie... zapisano, że projektowany “Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027” obejmuje działania mające na celu zachowanie tradycyjnego krajobrazu i walorów środowiskowych, uznając tym samym, że są one wystarczające i pozytywne. Naszym zdaniem te rozwiązania nie powstrzymają urbanizacji przestrzeni wiejskiej.</p>		częściowo uwzględniona	<p>Zagrożenia wynikające z urbanizacji przestrzeni wiejskiej faktycznie występują. Po części są nieuchronnym następstwem współczesnych procesów cywilizacyjnych. Rozwój funkcji nierolniczych na wsi jest nawet koniecznością społeczną. Zły stan planowania przestrzennego, którego zadaniem jest przeciwdziałanie takim zagrożeniom jest problemem spoza zakresu możliwości oddziaływania resortu rolnictwa. Problem ma złożone uwarunkowania mające korzenie zarówno w prawie państwowym, jak i patologom realizowaniu uprawnień planistycznych na poziomie gmin w prawie lokalnym. Czynnikiem decydującym okazuje się zwykle presja ekonomiczna. W związku z powyższym doprecyzowano opracowanie w stosownych miejscach.</p>
24	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 232, 5.2.2 Degradacja środowiska wodnego ;</p> <p>W “Prognozie...” napisano: “Wśród interwencji zawartych w</p>	<p>Nie można się zgodzić, że w Planie „można znaleźć szereg działań i przykładów, które wychodzą naprzeciw pogarszającemu się stanowi ilościowemu zasobów wodnych w Polsce”. W Planie brakuje/jest za mało działań pozwalających na retencjonowanie wody w miejscu jej pojawiania się, np. odtwarzanie śródpolnych oczek wodnych i poprawna budowa małych zbiorników wodnych. Brak jest interwencji wspierających odtwarzanie i zachowywanie istniejących w</p>		częściowo uwzględniona	<p>Stwierdzenie "szereg działań i przykładów" w odniesieniu do dokładnie czterech interwencji może zostać błędnie zrozumiane jako "duża ilość". W związku z powyższym, w tekście podrozdziału 5.2.2 stwierdzenie to zostało zmienione na: "Wśród</p>

	<p>Planie.... można znaleźć szereg działań i przykładów inwestycji, które wychodzą naprzeciw pogarszającemu się stanowi ilościowemu zasobów wodnych w Polsce. Do najciekawszych można zaliczyć m.in. zakładanie instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej, budowę zbiorników retencyjnych na wody opadowe i roztopowe, tworzenie lub odtwarzanie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł, budowę małych zbiorników wodnych czy zakładanie instalacji do powtórne obiegu wody.”</p> <p>Naszym zdaniem wypowiedź ta jest niezasadna i należałoby usunąć ją z opracowania.</p>	<p>krajobrazie naturalnych mokradeł czy też warunków do lokalnego retencjonowania wody przy pomocy nietechnicznych metod (np. w zrenaturalizowanych korytach rzecznych, czy w odtworzonych oczkach wodnych). Przewidziane interwencje obejmują jedynie techniczne rozwiązania, jak zakładanie instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej, budowę zbiorników retencyjnych na wody opadowe i roztopowe. Jedyna planowana bezpośrednia interwencja ukierunkowana na zatrzymanie wody to Ekoschemat: Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych. Jest on jednak planowany na ograniczonym obszarze (0,36 ml ha w porównaniu z 17 mln ha dla interwencji wspierającej ONW), i będzie dostępna jedynie dla rolników realizujących interwencje/działania z zakresu programu rolnośrodowiskowego. Nie da się skutecznie retencjonować wody w granicach jednego-dwu sąsiadujących ze sobą gospodarstw położonych w morzu działek użytkowanych inaczej niż wymogi pršk.</p> <p>W analizowanym Planie brakuje rozwiązania systemowego dla zatrzymania wody w krajobrazie rolniczym oraz wsparcia dla odbudowy elementów krajobrazu sprzyjających naturalnej retencji wody (oczka wodne śródpolne czy mokradła).</p>		<p>interwencji zawartych w Planie.... można znaleźć kilka działań i przykładów inwestycji, które wychodzą naprzeciw pogarszającemu się stanowi ilościowemu zasobów wodnych w Polsce.....".</p> <p>Stwierdzenie, że "W Planie brakuje/jest za mało działań pozwalających na retencjonowanie wody w miejscu jej pojawiania się...." jest oceną subiektywną. Na pewno znajdują się rolnicy, dla których będzie to wystarczająca gama możliwości, ale również tacy, dla których zakres tych interwencji będzie niewystarczający.</p> <p>Stwierdzenie, że "Brak jest interwencji wspierających odtwarzanie i zachowywanie istniejących w krajobrazie naturalnych mokradeł czy też warunków do lokalnego retencjonowania wody przy pomocy nietechnicznych metod (np. w zrenaturalizowanych korytach rzecznych, czy w odtworzonych oczkach wodnych)" jest nieprawdziwe. Interwencja I 10.8 Scalenie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym obejmuje przede wszystkim tzw. małą retencję, pod postacią nowo tworzonych lub odtwarzanych śródpolnych oczek wodnych i mokradeł oraz małych zbiorników wodnych."</p> <p>Stwierdzenie, że "W analizowanym Planie brakuje rozwiązania systemowego dla</p>
--	--	--	--	--

						zatrzymywania wody w krajobrazie rolniczym" jest zgodne z naszą oceną. Plan Strategiczny dla WPR w odniesieniu do zasobów wodnych ma charakter głównie lokalny i inwestycje będą miały miejsce głównie na poziomie samorządów. Rozwiązania tego typu wpisują się w strategię rozproszonej retencji wodnej, tzw. małej retencji.
25	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 228, 5.2.1 Zagrożenia różnorodności biologicznej</p> <p>W dokumencie zapisano: “Zakładają one zwiększenie powierzchni upraw w systemie rolnictwa ekologicznego o 25% do 2030 r., zatrzymanie i odwrócenie trendu spadkowego populacji zapylaczy oraz zmniejszenie zużycia i ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów o 50% do 2030 r. W tym kontekście przedstawiony projekt Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 jest zgodny z priorytetami UE, ponieważ zakłada Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochronę siedlisk i krajobrazu (Cel 6).”</p> <p>Należy skorygować i zmienić zapisy tej części dokumentu</p>	<p>Należy poprawić zapis - “o 25%” zamienić na “do 25%”. Wynika to z unijnej strategii “Od pola do stołu”</p> <p>Stwierdzenie, że projekt “Planu...” jest zgodny z priorytetami UE budzi wątpliwości. Błędne jest założenie, że Polska spełni warunek zwiększenia powierzchni upraw w systemie rolnictwa ekologicznego do 25% do 2030 r. Analizowany “Plan...” obowiązujący do 2027 r. zakłada wdrożenie rolnictwa ekologicznego na zaledwie 3,75% powierzchni. Nie daje to gwarancji osiągnięcia celu 25% w ciągu następnych 3 lat po zakończeniu “Planu... na lata 2023-2027”.</p>	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	<p>Pomyłkę w tekście naturalnie poprawiono. Natomiast wątpliwości co do realności zakładanego udziału rolnictwa ekologicznego faktycznie pozostają, nie tylko w odniesieniu do Polski. Zachodzi obawa, że problem jest natury ekonomicznej i nie będzie nas stać na taki poziom dopłat, żeby rolnictwo ekologiczne było opłacalne. Nie jest to wystarczającym powodem do podważania zgodności kierunku działania i akceptacji zakładanych celów.</p>

		zgodnie z uzasadnieniem do niniejszej uwagi.				
26	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 233, 5.2.3 Degradacja środowiska glebowego</p> <p>Nie można się zgodzić ze zdaniem: „Należy podkreślić, że pomimo wskazanych ograniczeń interwencje wymienione w Planie Strategicznym poprawnie wskazują najważniejsze problemy oraz zapobiegają w znacznym stopniu procesom degradacji powierzchni ziemi i krajobrazu.”</p> <p>Przytoczone zdanie jest niezasadne i powinno zostać usunięte lub skorygowane.</p>	<p>W akapicie przed przytoczonym zdaniem autorzy “Prognozy...” piszą, że w “Planie...” „brak jest działań ukierunkowanych na zapobieganie procesom przejmowania na cele nierolnicze gleb o najwyższym potencjale produkcyjnym, które sąsiadują z dużymi aglomeracjami miejskimi i są naturalnym obszarem sukcesji zabudowy oraz infrastruktury komunikacyjnej. Nie zaadresowano również działań problemowi zabudowy materiałami zasklepiającymi glebę – betonem i asfaltem, choć mogą być one w wielu miejscach bez szkody dla planowanych funkcji zastąpione materiałami pozwalającymi na infiltrację opadów w głąb gleby. W dokumencie brak jest również interwencji adresowanych wprost do kwestii ochrony gleb organicznych. Jest to zagadnienie o tyle istotne, że wskutek mineralizacji odwodnionych gleb torfowych następuje emisja do atmosfery szczególnie dużych ilości GHG, w tym CO2 (przesuszone torfowiska uznawane są za jedno z największych źródeł emisji CO2 w rolnictwie). Należy mieć nadzieję, że zagrożenia te zostaną zaadresowane w innych dokumentach strategicznych.”</p> <p>Zawarte w “Planie...” interwencje koncentrują się na ochronie gleb przed wymywaniem i wywiewaniem (interwencje dot. płodozmianu, udziału upraw ozimych, stosowania technik w mniejszym stopniu naruszających powierzchnię gleb), nie ma natomiast rozwiązań dla problemu „odrolniania” gruntów rolnych na cele budowlane, podziału gruntów rolnych na działki budowlane i rekreacyjne, „rozlewania się” zabudowy poza granicami jednostek osadniczych, usuwania roślinności rodzimej i wprowadzania gatunków hodowlanych, nierzadko obcych (np. tuje, trawy ozdobne), zmniejszania się powierzchni biologicznie czynnej i zastępowania jej powierzchniami nieprzepuszczalnymi (beton).</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Przytoczone zdanie skorygowano: "Pomimo wskazanych ograniczeń interwencje wymienione w Planie Strategicznym poprawnie wskazują wiele ważnych problemów oraz zapobiegają w istotnym stopniu procesom degradacji powierzchni ziemi i krajobrazu."

			Przytoczone zdanie jest zatem niezasadne i powinno zostać usunięte.			
27	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 235, 5.2.4 Degradacja powierzchni ziemi i krajobrazu Lista zagrożeń dla powierzchni ziemi i krajobrazu jest niepełna i powinna zostać uzupełniona.	Obok tak istotnych zagrożeń jak usuwanie elementów nieprodukcyjnych z krajobrazu, takich jak miedze czy oczka wodne, oraz ubożenie składu gatunkowego fauny spowodowane obecnością dużych monokulturowych pól i eliminacji roślinności wieloletniej w identyfikacji zagrożeń dla krajobrazu zabrakło takiego zjawiska jak: odrolnienie gruntów i postępująca urbanizacja przestrzeni wiejskiej, przede wszystkim rozlewanie się zabudowy poza jednostki osadnicze, lokowanie zabudowy rekreacyjnej czy też całych osiedli mieszkaniowych w cennych przyrodniczo miejscach nad zbiornikami wodnymi czy na obrzeżu lasów. Uzupełnienie listy jest konieczne z racji tego, iż stanowi to duży problem wpływający zarówno na degradację ziemi, jak i krajobrazu.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Wymienione zagrożenia zostały ujęte w tabeli 5.2.4-1. Znajdują się w niej zapisy dotyczące odrolnienia gruntów i postępującej urbanizacji przestrzeni wiejskiej. Zagadnienie urbanizacji zostało ujęte w części "Oddziaływania ze strony budownictwa" jako "Zwiększanie obszarów zabudowanych, rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej, rozbudowa infrastruktury technicznej (drogi, wodociągi, oczyszczalnie ścieków, wysypiska śmieci)". Jednym ze skutków urbanizacji są "zmiany warunków siedliskowych, a w efekcie przekształcanie ekosystemów i ubożenie ich składu gatunkowego" czy "fragmentacja ekosystemów", domyślnie także ekosystemów przyrodniczo cennych.
28	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 240, Tab. 5.2.4-1 Źródła, rodzaje i skutki negatywnych oddziaływań na krajobraz obszarów wiejskich i jego komponenty. Oddziaływania ze strony turystyki i rekreacji;	W” Prognozie...” nie zwrócono uwagi, że problemem jest powstawanie zabudowy (rekreacyjnej) nie tylko nad wodami, ale też budowa osiedli (rekreacyjnych i mieszkaniowych, sezonowych i całorocznych) na granicy lasów, na gruntach wyłączanych w tym celu z produkcji rolnej wraz z wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z rozszerzania powierzchni zabudowanej w krajobrazie wiejskim.	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	Uogólniono nazwę rodzaju oddziaływania "1. Istniejąca zabudowa rekreacyjna w sąsiedztwie wód oraz penetracja rekreacyjno-turystyczna obszarów przyrodniczo cennych" poprzez usunięcie określenia "w sąsiedztwie wód". Zagadnienie powstawania zabudowy (także rekreacyjnej) jest

		Lista zagrożeń jest niepełna, brakuje zagrożenia, które stanowi postępująca zabudowa rekreacyjna.				ujęte w części "Oddziaływania ze strony budownictwa" jako rodzaj oddziaływania "1. Zwiększanie obszarów zabudowanych, rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej, rozbudowa infrastruktury technicznej (drogi, wodociągi, oczyszczalnie ścieków, wysypiska śmieci)".
29	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 240, Nadmierna eksploatacja ekosystemów torfowiskowych Lista zagrożeń jest niepełna.	W Prognozie brak jest takich zagrożeń jak: bezpowrotna utrata torfu ze środowiska, pozyskiwanego do produkcji podłoża ogrodniczego (ziemi ogrodniczej) i obniżenie zdolności złoża do sekwestracji węgla z atmosfery.	Organizacje pozarządowe	niewuwzględniona	Rodzaj oddziaływania "Nadmierna eksploatacja ekosystemów torfowiskowych" znajduje się w tabeli 5.2.4-1, w części "Oddziaływania ze strony działalności przemysłowej i usługowej (w tym energetyki i eksploatacji złóż torfu)", dotyczącej także eksploatacji złóż torfu. "Obniżenie zdolności złoża do sekwestracji węgla z atmosfery" nie mieści się w zakresie tabeli jw., dotyczącej oddziaływań na krajobraz obszarów wiejskich i jego komponenty.
30	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 233, 5.3 Sposoby, w jakich te cele i problemy zostały uwzględnione podczas opracowywania Planu Strategicznego; Nie jest jasne, jak interwencja 9: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) ma wpływać na realizację celu 5: Wspieranie zrównoważonego	Otrzymanie płatności ONW przysługuje rolnikowi wnioskującemu o dopłaty rolne z racji położenia w obszarze zakwalifikowanym do ONW (obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami). Aby ją otrzymać rolnik nie musi spełnić specjalnych środowiskowych wymagań, zobowiązany jest tylko realizować warunek rolniczego użytkowania gruntu, taki sam jak dla płatności obszarowych. Wyjątek stanowi płatność ONW dla obszarów górskich, gdy najwyższa stawka przysługuje za utrzymanie wypasu zwierząt, i gdzie wymagana jest stosunkowo duża obsada 0,5 djp/ha.	Organizacje pozarządowe	niewuwzględniona	Płatności ONW przyznawane są na obszarach z ograniczeniami naturalnymi przekładającymi się na niższą konkurencyjność produkcji i niższą jej intensywność (w tym niższy poziom zużycia nawozów azotowych i pestycydów). Brak wsparcia dla takiej produkcji powodował by na obszarach ONW jej ograniczenie a w efekcie zwiększenie odłogowania gruntów, wzrost ich podaży i przejmowania na cele pozarolnicze oraz przejście ubytku w produkcji przez obszary gdzie produkcja już jest intensywna i w

		<p>rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych.</p> <p>Należy usunąć to powiązanie.</p>				<p>efekcie dalszą jej intensyfikację ze szkodą dla środowiska.</p>
31	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275, 7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko</p> <p>7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska;</p> <p>Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska;</p> <p>Brakuje w rozdziale syntezy oddziaływań szczegółowego opisu metodyki stosowanej oceny, a w tabeli objaśnienia skali oceny intensywności i charakteru oddziaływania. Powinno zostać to uzupełnione.</p>	<p>Brak informacji o metodyce pracy utrudnia proces zrozumienia zawartych w tabeli zapisów.</p>	<p>Organizacje pozarządowe</p>	<p>niewzględzona</p>	<p>Metodyka oceny wraz z opisem intensywności oddziaływań, jak również wyjaśnieniami odnośnie charakteru oddziaływań zostały uwzględnione w podrozdziałach 3.2 oraz 3.3.</p>
32	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275, 7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko</p> <p>7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska;</p> <p>Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie</p>	<p>Brak informacji o metodyce pracy utrudnia proces zrozumienia zawartych w tabeli zapisów.</p>	<p>Organizacje pozarządowe</p>	<p>niewzględzona</p>	<p>Metodyka oceny wraz z opisem intensywności oddziaływań, jak również wyjaśnieniami odnośnie charakteru oddziaływań zostały uwzględnione w podrozdziałach 3.2 oraz 3.3.</p>

		Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska; Brakuje w rozdziale syntezy oddziaływań szczegółowego opisu metodyki stosowanej oceny, a w tabeli objaśnienia skali oceny intensywności i charakteru oddziaływania. Powinno zostać to uzupełnione.				
33	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275, 7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska; Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska, Interwencja I 8.3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000; Zmiana określenia oceny oddziaływania tej interwencji na „Zasoby naturalne”.	Budzi wątpliwości określenie oceny oddziaływania tej interwencji na „Zasoby naturalne” jako “negatywne (małe negatywne)”, podczas gdy uznano, że takie ekoschematy jak Dobrostan zwierząt, Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów i Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów nie oddziałują lub oddziałują w znikomym stopniu, a podobny do 8.1 Ekoschemat – Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt (I 4.2) oddziałuje pozytywnie (mało pozytywnie)? Oceny te powinny być podobne.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
34	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275, 7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska; Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie	W naszej ocenie płatności ONW w małym stopniu są ukierunkowane na ochronę różnorodności biologicznej.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Utrzymanie ekstensywnego rolnictwa na obszarach o trudnych warunkach gospodarowania jest ważne zarówno z powodu zwykle dużej różnorodności biologicznej na tych obszarach jak i dużej realności zaprzestania działalności rolniczej z przyczyn ekonomicznych. Wprowadzono sugerowane obniżenie oceny,

		<p>Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska;</p> <p>Interwencja: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)</p> <p>Zmiana zapisu odnośnie oddziaływania tejże interwencji na „Bioróżnorodność” “średnie pozytywne” na “brak oddziaływania lub oddziaływanie znikome”, ewentualnie “małe pozytywne”.</p>				pozostawiając jej pozytywny kierunek.
35	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275,</p> <p>7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska;</p> <p>Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska;</p> <p>Brakuje w Planie interwencji dotyczących ochrony zasobów wodnych w aspekcie ilościowym. Natomiast w Prognozie nie jest to skomentowane.</p>	<p>Autorzy Prognozy wskazują, że liczne zaproponowane w Planie interwencji obejmują ochronę jakości zasobów wodnych. Nie odnoszą się jednak do tego, że w Planie nie przewidziano działań zmierzających do ochrony ilości wody i przeciwdziałania skutkom suszy w rolnictwie. Nie rozwiązuje tego problemu ekoschemat: Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, ze względu na jego mały zasięg (dostępność tylko dla rolników uczestniczących w programie rolnośrodowiskowo-klimatycznym), potencjalną krótkotrwałość (ekoschemat obowiązuje tylko 1 rok, rolnik nie musi go kontynuować w kolejnych latach), ograniczenie do TUZ z prsk lub ekoschematem “Trwałe użytkowanie TUZ...” i punktowe podejście do problemu, zamiast systemowego/krajobrazowego podejścia do retencji wody w terenach rolnych. Analizowany Plan nie zawiera rozwiązań ochrony i wykorzystania ekosystemów mokradłowych, dla których kluczowym problemem jest zapewnienie odpowiedniego i trwałego uwilgotnienia siedlisk. Zauważają to autorzy Prognozy, którzy piszą (7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska, str. 290), że „Należy zwrócić uwagę na retencjonowanie wody w agroekosystemach – w dolinach rzecznych ważne jest m.in. odtworzenie starorzeczy. Wymaga podkreślenia, że dane monitoringu stanu siedlisk przyrodniczych wskazują ekosystemy torfowiskowe i</p>	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	<p>Stwierdzenie, że "w Planie nie przewidziano działań zmierzających do ochrony ilości wody i przeciwdziałania skutkom suszy w rolnictwie." jest zdecydowanie nieprawdziwe. Oprócz wspomnianej w uwadze interwencji I 4.1, w Planie Strategicznym dla WPR znajdziemy jeszcze trzy interwencje: I 7.5, I 10.8 i I 10.4, które w założeniu pozwalają zwiększać zasoby ilościowe wody w rolnictwie. Sumarycznie bazują na takich inwestycjach jak: instalacje do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej, budowie zbiorników retencyjnych na wody opadowe i roztopowe, tworzeniu lub odtwarzaniu śródpolnych oczek wodnych i mokradł, budowie małych zbiorników wodnych,</p>

			nawiązujące jako najbardziej przekształcone i zagrożone degradacją”. Nie odnoszą się jednak do braku rozwiązań tego problemu.			zakładaniu instalacji do powtórnego obiegu wody.
36	Prognoza	str. 30 i dalsze 3.3 Podstawowe obszary problemowe i pytania badawcze Należy dopisać to pytanie i uzupełnić prognozę o odpowiedź na nie.	Brak odniesienia do celu nr 9 WPR oraz strategii F2F w poniższym zakresie: Brak pytania o przyczynienie się PS WPR do poprawy dobrostanu zwierząt gospodarskich.	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	W opinii autorów uwaga niezasadna - zagadnienie poprawy dobrostanu zwierząt ma charakter problemu szczegółowego, wpisującego się we wszystkie sformułowane w opracowaniu obszary problemowe. Został on uwzględniony w pytaniach badawczych: - Czy proponowane w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, kierunki interwencji, działania i zadania są adekwatne do potrzeb wskazanych w ww. dokumencie? - Czy ujęta w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 diagnoza stanu odpowiada rzeczywistości i czy występuje spójność pomiędzy diagnozą i celami? - Czy i w jaki sposób zaproponowane w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 rozwiązania przyczynią się do zmniejszenia presji na środowisko przyrodnicze? - Czy i w jaki sposób proponowane w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 rozwiązania wpłyną na

						poprawę stanu powietrza i ochrony klimatu?
37	Prognoza	str. 30 i dalsze 3.3 Podstawowe obszary problemowe i pytania badawcze Należy dopisać pytanie badawcze na temat wpływu PS WPR na problem marnowania żywności – w odniesieniu do oddziaływania środowiskowego	Brak odniesienia do celu nr 9 WPR oraz strategii F2F w poniższym zakresie: Prognoza nie stawia żadnego pytania o problem marnotrawstwa żywności. Prognoza w ogóle nie odnosi się do tego problemu.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	jw.
38	Prognoza	30 i dalsze 3.3 Podstawowe obszary problemowe i pytania badawcze Należy dopisać pytanie badawcze na temat wpływu PS WPR na problem zrównoważenia diet – w odniesieniu do oddziaływania środowiskowego.	Brak odniesienia do celu nr 9 WPR oraz strategii F2F w poniższym zakresie: Prognoza nie stawia żadnego pytania o zrównoważoną dietę. Prognoza w ogóle nie odnosi się do tego problemu.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	jw.
39	Prognoza	30 i dalsze 3.3 Podstawowe obszary problemowe i pytania badawcze Należy dopisać pytanie badawcze na temat wpływu PS WPR na problem krótki łańcuchów dostaw – w odniesieniu do oddziaływania środowiskowego.	Brak odniesienia do celu nr 9 WPR oraz w poniższym zakresie: Prognoza nie stawia żadnego pytania o krótkie łańcuchy dostaw. Prognoza w ogóle nie odnosi się do tego problemu.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	jw.
40	Prognoza	str. 202-213 4.10 Zasoby naturalne Należy odnieść się w jakikolwiek sposób do planowania i przeprowadzania inwestycji publicznych oddziałujących na dostępność i jakość zasobów	Bardzo dokładnie została opisana problematyka sektora wydobywczego, ale nie ma oceny dotyczącej wpływu rozbudowy infrastruktury drogowej (np. na wodę). Nie ma także odniesienia do podejmowania inwestycji publicznych – port lotniczy w Baranowie, tama w Siarzewie – mających wpływ na ilość zasobów i dostęp do nich - na dostęp do dobrej klasy gleb oraz dostępność wody.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Problematyka niekorzystnego oddziaływania różnego rodzaju inwestycji jest ujęta w Prognozie w rozdziałach poświęconych innym komponentom środowiska. Nie jest zasadne powielanie informacji w kilku miejscach

		naturalnych potrzebnych w rolnictwie.				opracowania. Ponadto należy zauważyć, że ocena ma charakter strategicznej oceny na środowisko, a nie oceny na środowisko poszczególnych inwestycji realizowanych w kraju. Nawet tych o dużym zasięgu i znaczeniu, takich jak CPK.
41	Prognoza	str 225 4.12 Dobra materialne - Edukacja Należy wskazać w jaki sposób braki w edukacji i ich poprawa przekłada się na ochronę środowiska i klimatu w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Jaki udział w edukacji będą mają i będą mieć: agroekologia, rolnictwo regeneratywne, agroleśnictwo, dobrostan zwierząt, a przede wszystkim rolnictwo ekologiczne.	Brak podania liczby szkół różnego stopnia uczestniczących w edukacji rolników i w edukacji na temat ochrony środowiska i klimatu w rolnictwie. Brak informacji na temat programów nauczania w szkołach rolniczych.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Uwaga dotyczy bardzo szczególnych zagadnień. Na podstawie przepisów art. 8 ust 7 pkt 1 ustawy, z dnia 14.12.2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2020 poz. 910 z późn. zm.), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzi 54 zespoły szkół rolniczych, na terenie całego kraju. Szkoły te mogą kształcić w zawodach określonych rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15.02.2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. z 2019 r. poz. 316 z późn. zm.).
42	Prognoza	str. 10 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego Brakuje dokumentów dotyczących dobrostanu zwierząt gospodarskich	Należałoby chociażby dopisać Dyrektywę Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych, a także dyrektywy dotyczące ochrony określonych gatunków, jak również odnieść się w jakikolwiek sposób do wyników projektu Welfare Quality	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Opracowanie uzupełniono o wymienioną w uwadze Dyrektywę 98/58/WE.

43	Prognoza	str. 33 - 60 4.1 Różnorodność biologiczna - Fauna Doprecyzowanie informacji	Z treści tej części Prognozy wynika, że chodzi o faunę gatunków dziko żyjących. Należy to uwzględnić w tekście, inaczej brak gatunków innych zwierząt.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
44	Prognoza	str. 53 4.1 Różnorodność biologiczna - Fauna Uzupełnienie i uaktualnienie danych	Jako pierwszoplanowe zagrożenie dla bezkręgowców została wskazana chemizacja rolnictwa. Jednak dane odnoszą się jedynie do zużycia pestycydów. Dane dotyczące zużycia substancji czynnej na ha pochodzą z 2017 r. i powinny zostać podane aktualne. Należy także wskazać, że jest to średnia, gdyż w poszczególnych uprawach dawka substancji czynnej jest różna, zwłaszcza w sadownictwie (uprawa jabłoni) jest wyższa. Jeśli podawana jest informacja o wzroście zużycia pestycydów, należy podać o ile. Ponadto należy dodać informację, że wpływ na różnorodność biologiczną ma także wpływ chemia stosowana w produkcji zwierzęcej. Tu także należy podać dane dotyczące ilości i wzrostu.	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	Uwzględniono nowsze dane publikowane przez GUS w Roczniku statystycznym rolnictwa 2020 r. odnoszącymi się do 2019 r. Zakresem i sposobem ujęcia nie w pełni odpowiadają one oczekiwaniom. Nie zmienia to dalszych wynikających z nich wniosków.
45	Prognoza	str. 84 - 85 4.1 Różnorodność biologiczna – Różnorodność biologiczna środowiska glebowego Uzupełnienie informacji	Do listy czynników o kluczowym wpływie na bioróżnorodność i żyzność gleby należy dodać wypas zwierząt zgodny z zasadami rolnictwa regeneratywnego i oparty na wysokim dobrostanie zwierząt gospodarskich. Jest to zgodne z przedstawioną w Prognozie opinią, że oddzielenie produkcji roślinnej od zwierzęcej ma także negatywny wpływ na stan gleb.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Właściwie prowadzony wypas ma wiele zalet, wśród których oddziaływanie na glebę jest akurat najmniej istotne. Problem udziału nawozów naturalnych z hodowli i ich wpływu na glebę, nie ogranicza się do kwestii wypasu. Leży głównie w specjalizacji gospodarstw i koncentracji produkcji zwierzęcej w nielicznych wytwarzających trudniejszą do zagospodarowania nawozowego gnojowicę, a nie obornik. Większość gospodarstw nie dysponuje w ogóle nawozami naturalnymi. Propozycję uzupełnienia informacji uwzględniono.

46	Prognoza	str. 95 4.2 Ludzie Uzupełnienie informacji	Brakuje danych dotyczących presji intensywnej produkcji rolnej, zwłaszcza zwierzęcej na mieszkańców obszarów wiejskich. Nie zostały podane informacje dotyczące braku planów zagospodarowania przestrzennego jako istotny czynnik wpływający na ochroną środowiska i klimatu oraz zasobów naturalnych potrzebnych w produkcji rolnej.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
47	Prognoza	str. 96 4.3 Zwierzęta Uzupełnienie informacji	Brakuje danych statystycznych dla hodowli i chowu: kóz, królików, indyków, gęsi, ryb hodowlanych, a przede wszystkim zwierząt futerkowych. Brakuje map pokazujących rozmieszczenie i koncentrację produkcji drobiu, trzody chlewnej, bydła, ryb oraz zwierząt futerkowych.	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	Są to gatunki marginalne.
48	Prognoza	str. 97 4.3 Zwierzęta Brak informacji	Dlaczego w opisie ochrony rodzimych i starych ras świń nie uwzględniono mangalicy?	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	Mangalica jest węgierską rasą rodzimą.
49	Prognoza	str. 103 4.3 Zwierzęta Dopisać: Głównym czynnikiem przyczyniającym się do eliminacji ras starych i rodzimych jest intensyfikacja produkcji zwierzęcej i jej uprzemysłowienie, której głównym mechanizmem jest dobór ras o wysokiej wydajności oraz modyfikowanych pod względem wydajności, w tym przyspieszonego wzrostu. Zachowanie rodzimych ras i gatunków warunkowane jest skuteczną identyfikacją zagrożeń, które prowadzić mogą do zaniku obecnej puli	Zachowanie rodzimych ras i gatunków warunkowane jest skuteczną identyfikacją zagrożeń, które prowadzić mogą do zaniku obecnej puli genetycznej oraz wypracowaniem odpowiednich działań pozwalających na ich całkowitą eliminację, bądź ograniczenie. Zagrożenia w zakresie utrzymania rodzimych ras i gatunków mają różny charakter.	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	Brak uzasadnienia dla takiej nadreprezentatywności ras rodzimych w istniejącym zapisie. Wymienione rasy to tylko pula genowa, a nie surowiec spożywczy. Ze środowiskowego, klimatycznego i żywnościowego punktu widzenia, znaczenie ma tylko populacja aktywna. To tu leżą prawdziwe problemy.

		genetycznej oraz wypracowaniem odpowiednich działań pozwalających na ich całkowitą eliminację, bądź ograniczenie. Zagrożenia w zakresie utrzymania rodzimych ras i gatunków mają różny charakter.				
50	Prognoza	103 - 104 4.3 Zwierzęta Uzupełnienie informacji	Podając źródła zanieczyszczeń negatywnie wpływające na zwierzęta gospodarskie całkowicie pominięto informacje dotyczące wpływu karmienia ich poekstrakcyjną śrutą sojowa GM produkowaną przy użyciu wysokich dawek glifosatu. Niemieckie i duńskie badania wyraźnie wskazują, że spożycie takiej paszy prowadzi do kumulacji glifosatu w organach wewnętrznych i tkankach zwierząt.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Brak potwierdzenia takich wyników badań, przy dozwolonych dawkach glifosatu, przez krajowe badania. Brak takich badań i publikacji ich wyników.
51	Prognoza	str. 105 4.3 Zwierzęta – Afrykański pomór świń (ASF) Prawidłowość i uzupełnienie informacji	Prognoza powinna wyraźnie podawać, że wpływ na zakres i częstotliwość występowania ASF ma sposób utrzymywania zwierząt w warunkach pozbawionych dobrostanu. Badania przeprowadzone dla DG AGRI w 14 państwach, w których występuje ASF wyraźnie podają, że występowanie wirusa jest proporcjonalnie skorelowane z wielkością obsady i jej koncentracją, a także warunkami utrzymywania zwierząt. Brakuje też informacji dotyczącej zagrożenia transmisją wirusa na ludzi.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Brak takich wyników badań. Mocno dyskusyjne jest korelowanie obecności, czy oporności na wirusa z poziomem dobrostanu.
52	Prognoza	str. 111 4.3 Zwierzęta Proponowana zmiana: Dodatkowo największym udziałem w pogłowie świń w Polsce i zarazem największą koncentracją świń charakteryzuje się województwo wielkopolskie.	Dodatkowo największym udziałem w pogłowie świń w Polsce i zarazem największą koncentracją świń szczyty się województwo wielkopolskie. Czym tu się szczyty?	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Uwaga nie ma znaczenia dla merytorycznej wartości SOOŚ.

53	Prognoza	112 4.3 Zwierzęta – Ptasia grypa Uzupełnienie informacji	Z uwagi na to, że jest to Prognoza dotycząca oddziaływania na środowiskowo we fragmencie odnoszącym się ptasiej grypy powinny pojawić się informacje także o kosztach środowiskowych i sanitarnych związanych z ubojem z konieczności oraz utylizacją ciał tysięcy zakażonych ptaków. Można to wskazać na przykładzie powiatów żuromińskiego i mławskiego uzupełniając o dane dotyczące niewłaściwych decyzji GIW o zabezpieczeniu sanitarnym i środowiskowym ognisk ptasiej grypy. Dodać także należy czynnik nadmiernego zagęszczenia infrastruktury, tj. brak odpowiedniej odległości pomiędzy kurnikami.	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	Uwaga nic nie wnosi do merytorycznej wartości zapisów SOOŚ.
54	Prognoza	str. 114 4.3 Zwierzęta Propozycja zmiany: Koncentracja ferm – zarówno z drobiem, trzodą chlewną, jak zwierzętami futerkowymi - na niewielkim obszarze wpływa negatywnie na jakość życia na obszarach wiejskich, stwarza zagrożenia zdrowotne w odległości do 75 km (transmisja wirusów) oraz prowadzi do spadku wartości ekonomicznej zabudowań i gospodarstw zmuszonych do sąsiedowania z fermą. Ponadto wpływa negatywnie na jakość i ilość miejsc odpoczynku i rekreacji, w tym w ramach tego rodzaju usług dostarczanych przez gospodarstwa rolne. Problemy prawne to brak przepisów prawa regulujących poziom uciążliwości sąsiedowania z fermami, w tym przepisów tzw. „odorowych”, nieprzestrzeganie przepisów prawa budowlanego oraz niewystarczający udział	Koncentracja ferm na niewielkim obszarze może więc wpływać na niski komfort bytowania. Aspekt ten może potencjalnie również wpływać na utratę miejsc rekreacji. Problemy prawne to brak ustawowych „regulacji odorowych”, nieprzestrzeganie przepisów prawa budowlanego oraz niewystarczający udział społeczności lokalnych w procesie lokalizacji ferm.	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	Jak stwierdza wiele rad gmin w swoich uchwałach, wieś jest miejscem produkcji rolnej a nie rekreacji. Nikt nie podważa negatywnych oddziaływań obiektów hodowlanych o dużej skali i koncentracji produkcji. Z tego względu Plan Strategiczny wspiera jedynie zrównoważoną produkcję. Kwestie oddziaływań produkcji zwierzęcej regulują i kontrolują inne organy.

		<p>społeczności lokalnych w procesie decydowania o powstaniu (budowie) i lokalizacji ferm.</p> <p>Podstawowym problemem jest brak kalkulacji dla określenia liczby instalacji do intensywnego chowu zwierząt biorąc pod uwagę powierzchnię Polski oraz jej warunki demograficzne, społeczne, przyrodnicze oraz środowiskowo-klimatyczne.</p>				
55	Prognoza	<p>str. 115</p> <p>4.3 Zwierzęta</p> <p>Jak wynika z powyższego, duża koncentracja hodowli, szczególnie w odniesieniu do hodowli ryb łososiowatych zgromadzonych na jednym cieku wodnym, stanowi bardzo duże ryzyko związane z rozprzestrzenianiem się chorób zakaźnych i zaraźliwych.</p> <p>Propozycja zmiany:</p> <p>Jak wynika z powyższego, duża koncentracja hodowli, szczególnie w odniesieniu do hodowli ryb łososiowatych zgromadzonych na jednym cieku wodnym, stanowi bardzo duże ryzyko związane z rozprzestrzenianiem się chorób zakaźnych i zaraźliwych. Wynika to z braku dobrostanu w tego typu hodowlach. W związku z tym konieczne jest podawanie środków przeciwdrobnoustrojowych, które bezpośrednio zanieczyszczają środowisko wodne.</p>	<p>duża koncentracja hodowli, szczególnie w odniesieniu do hodowli ryb łososiowatych zgromadzonych na jednym cieku wodnym, stanowi bardzo duże ryzyko związane z rozprzestrzenianiem się chorób zakaźnych i zaraźliwych. Wynika to z braku dobrostanu w tego typu hodowlach. W związku z tym konieczne jest podawanie środków przeciwdrobnoustrojowych, które bezpośrednio zanieczyszczają środowisko wodne.</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	

56	Prognoza	<p>str. 104 i 115 4.3 Zwierzęta Uzupełnienie i doprecyzowanie informacji Należy podać dane dotyczące wzrostu antybiotykooporności u ludzi, w tym liczbę zgonów spowodowanych antybiotykoopornością. Należy podać dane dotyczące ilości stosowanych antybiotyków w produkcji zwierzęcej w Polsce, z podziałem na gatunki zwierząt.</p>	<p>Należy podać dane dotyczące wzrostu antybiotykooporności u ludzi, w tym liczbę zgonów spowodowanych antybiotykoopornością. Należy podać dane dotyczące ilości stosowanych antybiotyków w produkcji zwierzęcej w Polsce, z podziałem na gatunki zwierząt.</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w części	<p>W diagnozie odnotowano problem oraz zagrożenia nadając im odpowiednią rangę, tym samym wskazując na zasadność uwzględnienie w ramach interwencji PS . Informację w opracowaniu uzupełniono w możliwym i adekwatnym zakresie. Zagadnienia antybiotykooporności u ludzi są niewątpliwie istotne, ale znacząco wykraczają poza zakres SOOŚ.</p>
57	Prognoza	<p>115 4.3 Zwierzęta Do ważniejszych zanieczyszczeń atmosferycznych emitowanych przez produkcję zwierzęcą należą produkty rozpadu związków azotowych, takie jak amoniak (NH₃) i gazy odpowiedzialne za powstawanie efektu cieplarnianego (z ang. greenhouse gases, GHG), do których należą dwutlenek węgla (CO₂), metan (CH₄) oraz tlenki azotu (NO_x).</p>	<p>Dla wszystkich emisji należy podać dokładne wartości i udział w nich produkcji zwierzęcej. Takie dane są dostępne. Należy podać także dane dotyczące emisji amoniaku i jej przełożenie na liczbę zgonów i zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt. Należy sumaryczną wartość wskazać emisyjność ww. związków wynikającą z połączenia emisji z produkcji zwierzęcej i z uprawy pasz. Należy również wskazać ślad węglowy</p>	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	<p>Wspomniane dane są ogólnie dostępne i nie dotyczą oddziaływania samego Planu Strategicznego.</p>
58	Prognoza	<p>119 4.3 Zwierzęta W Polsce prowadzona jest systematyczna kontrola pozostałości substancji przeciwbakteryjnych w produktach spożywczych pochodzenia zwierzęcego. Należy uzupełnić o dane z wynikami tej systematycznej kontroli żywności pochodzenia zwierzęcego. Należy podać nazwę instytucji</p>	<p>Problemem w Polsce jest brak odpowiedniej kontroli ilości podawanych środków przeciwdrobnoustrojowych w produkcji zwierzęcej.</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniono w całości	

		zajmującą się ww. kontrolą Należy dodać: Problemem w Polsce jest brak odpowiedniej kontroli ilości podawanych środków przeciwdrobnoustrojowych w produkcji zwierzęcej.				
59	Prognoza	str. 116 - 119 4.3 Zwierzęta Brak bardzo ważnego wniosku i wynikającego z niego kluczowego rozwiązania problemów społecznych i środowiskowo-klimatycznych: Wyraźne wskazanie i podkreślenie, że dla rozwiązania problemów dotyczących zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby w produkcji zwierzęcej najważniejsza jest rzeczywista poprawa dobrostanu zwierząt gospodarskich.	Należy dopisać i wskazać jako kluczowy czynnik ochrony środowiska, klimatu oraz zdrowia ludzi i zwierząt: Najlepszym rozwiązaniem jest stała i rzeczywista poprawa dobrostanu zwierząt polegająca na odchodzeniu od przemysłowych i intensywnych metod chowu i hodowli oraz rozproszenia produkcji zwierzęcej.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Mocno dyskusyjne stwierdzenie, wynikające z braku znajomości procesów chowu i definicji samego dobrostanu.
60	Prognoza	str. 116 4.3 Zwierzęta Intensywna produkcja zwierzęca, to również przyczyna powstawania ogromnej ilości odpadów stałych i płynnych, które wymagają odpowiedniego zagospodarowania, stwarzając jednocześnie ryzyko zanieczyszczenia gleb	Należy podać ile to jest „ogromna ilość odpadów stałych i płynnych” z produkcji zwierzęcej.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Skorygowano wskazany w uwadze fragment.
61	Prognoza	117 4.3 Zwierzęta W przypadku nagromadzenia dużej liczby zwierząt na małej powierzchni zapotrzebowanie na wodę jest niezwykle duże dlatego też фермы przemysłowe zaopatrzone są w systemy	Ile ferm jest zaopatrzonych w systemy dozowania wody? Czy chodzi po prostu o systemy pojenia w dawkach dla danej grupy hodowlanej i wiekowej? Ponadto duża ferma pobiera dużo wody. Informacja powinna być uzupełniona o dane dotyczące ilości pobieranej wody przez фермы przemysłowe oraz oceny oddziaływania na	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	W diagnozie odnotowano problem oraz zagrożenia nadając im odpowiednią rangę, tym samym wskazując na zasadność uwzględnienie w ramach interwencji PS . Informację w opracowaniu uzupełniono w możliwym i adekwatnym zakresie.

		dozowania wody przeznaczonych dla zwierząt.	możliwość zaopatrzenia w wodę przez sąsiadujące z nią gospodarstwa rolne.			SOOŚ nie jest opracowaniem specjalistycznym multidyscyplinarnym, w którym mają zostać szczegółowo opisane wszystkie możliwe istotne kwestie.
62	Prognoza	118 4.3 Zwierzęta Ubocznym skutkiem koncentracji hodowli są odpady poubojowe, których utylizacja może nastręczać wiele problemów i niejednokrotnie związane jest to ponoszeniem dużych kosztów. Do zwiększonego oddziaływania na środowisko może dochodzić wówczas, gdy do utylizacji oddawane są odpady poubojowe pochodzące od leczonych zwierząt, a utylizacja odbywa się poprzez skarmianie zwierząt futerkowych.	Nie została podana ilość odpadów poubojowych przeznaczonych do skarmiania zwierzętami futerkowymi oraz nie został określony związek pomiędzy sektorami produkcji zwierzęcej, np. zależność pomiędzy drobiarstwem a hodowlą zwierząt futerkowych. Nie został nawet dotknięty temat skarmiania zepsutych odpadów poubojowych – notowane sytuacje np. na fermach lisów.	Organizacje pozarządowe		j.w.
63	Prognoza	str 118 4.3 Zwierzęta Zapewnienie właściwych warunków bytowania jest podstawowym czynnikiem determinującym oddziaływanie koncentracji zwierząt na środowisko.	Zdanie zupełnie niezrozumiałe. Należy je usunąć, gdyż zawiera błąd merytoryczny. Propozycja zmiany: Koncentracja produkcji uniemożliwia zapewnienie właściwych warunków utrzymania zwierząt, zwłaszcza wysokich standardów dobrostanu.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
64	Prognoza	226 4.12 Dobra materialne - Opieka zdrowotna Należy uzupełnić Prognozę o dane, które mają znaczenie w zapewnieniu odpowiedniej opieki zdrowotnej osobom zatrudnionym w rolnictwie oraz	Brakuje informacji o chorobach wywołanych ekspozycją na środki ochrony roślin oraz choroby odzwierzęce. Brakuje informacji o chorobach częściej występujących u dzieci na terenach wiejskich, np. problemach ze słuchem.	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	Uwaga dotyczy bardzo szczegółowych zagadnień. Zgodnie z Ustawą z dn. 03.10.2008r. (Dz.U. 2008 Nr 199 poz. 1227) Prognoza przedstawia m.in. istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego

		mieszkającym na obszarach wiejskich.				dokumentu. Biorąc pod uwagę powyższy zapis w Prognozie pokazano informacje dotyczące poziomu rozwoju infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich, które mogą mieć wpływ na poszczególne komponenty środowiska.
65	Prognoza	227 4.12 Dobra materialne – Wyposażenie techniczne gospodarstw rolnych w środki trwałe Zachodzące w rolnictwie procesy koncentracji produkcji, głównie zwierzęcej, są źródłem sprzeczności między koniecznością intensyfikacji i specjalizacji produkcji, a ochroną środowiska przyrodniczego i klimatu. Udział rolnictwa w emisji dwutlenku węgla jest śladowy.	Pytanie czy jest konieczna dalsza intensyfikacja i koncentracja produkcji, zwłaszcza zwierzęcej w Polsce? Z pewnością udział rolnictwa w emisji CO2 (zwłaszcza traktowanego jako ekwiwalent dla wszystkich GHG) nie jest śladowy. Należy podać poprawne dane dla emisji CO2 w polskim rolnictwie. Nie ma źródła cytowania danych dotyczących emisji, chyba, że chodzi o raport IERŻiGW-PiB. Wówczas należy te dane skonfrontować z innym danymi naukowymi dotyczącymi emisyjności polskiego rolnictwa, w tym emisyjności produkcji zwierzęcej.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
66	Prognoza	str. 227 4.12 Dobra materialne – Wyposażenie techniczne gospodarstw rolnych w środki trwałe Należy usunąć to stwierdzenie jako charakteryzujące się dużą niepewnością naukową. Z ekonomicznego punktu widzenia to właśnie silnie ekonomicznie gospodarstwa rodzinne, dysponujące co najmniej kilkudziesięcioma hektarami użytków rolnych, w większym stopniu spełniają kryteria zrównoważenia ogółem, w tym zrównoważenia	Uwagi: Jak inwestycje w tzw. silne ekonomicznie gospodarstwa rodzinne (tj. do 300 ha) związane z wprowadzaniem ciężkiego sprzętu mają się do ochrony środowiska, zwłaszcza ochrony gleby. Czy zawsze rezygnacja z produkcji rolnej w mniejszych gospodarstwach jest równoznaczna ze zmniejszeniem ochrony środowiska? Biorąc pod uwagę, że grunty rolne (zwłaszcza klasy 5 i 6) są zalesiane, nie można stawiać znaku równowagi pomiędzy małą powierzchnią gospodarstwa a negatywnymi skutkami dla środowiska. Niejednokrotnie takie zadrzewienie poprawia stosunki wodne i retencję na większym obszarze. Poza tym z uwagi na cytowanie danych z Raportu o stanie wsi 2020 należy zwrócić uwagę, że w tym samym raporcie twierdzi się, że tak naprawdę nieaktywne gospodarstwa rolne oddają swoją ziemię w użytkowania aktywnym rolnikom. Czy to znaczy, że ich nie obowiązują normy DKR? Czy brak inwestycji w gospodarstwie jest równoznaczny z jego	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	

		<p>środowiskowego. Zatem podmioty niewielkie obszarowo w większości są nieefektywne i niekonkurencyjne, a do tego ich działalność częstokroć jest mało przyjazna dla środowiska. Przeważająca część gospodarstw najmniejszych (do 5 ha) nie inwestuje od wielu lat w środki trwałe, rezygnuje z produkcji zwierzęcej i z użytkowania ziemi najłabszej rolniczo, a tym samym znajduje się w różnym stadium upadku. W tym kontekście można powiedzieć, że duży udział gospodarstw małych i bardzo małych sprzyja negatywnym procesom dezagraryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.</p>	<p>upadkiem? O jakich inwestycjach jest mowa? Co to są te kryteria zrównoważenia ogółem? Czy proces dezagraryzacji rolniczej polegający na zwiększeniu udziału różnych form środowiskowych na gruntach rolnych – np. tak potrzebnych w rolnictwie małych form zielonej architektury – rzeczywiście zawsze ma negatywne oddziaływanie środowiskowe? Niestety w Raporcie o stanie wsi 2020 można spotkać nadmierne uogólnienia, uproszczenia prowadzące zagadnienia jedynie do wymiaru ekonomicznego, a jednocześnie nie poparte wielowątkowymi badaniami naukowymi. Cytowanie ich bez koniecznej weryfikacji nie służy jakości Prognozy.</p>			
67	Prognoza	<p>str. 227 4.12 Dobra materialne – Wyposażenie techniczne gospodarstw rolnych w środki trwałe Zdanie wymagające poprawienia: Możliwości zmniejszenia emisji z fermentacji jelitowej są ograniczone. Można ją zmniejszyć przez zrównoważoną dawkę żywieniową w odniesieniu do energii i białka.</p>	<p>Zdanie niezrozumiałe i zawierające bardzo poważny błąd merytoryczny. System żywienia ma największy wpływ na potencjał redukcji emisji z produkcji zwierzęcej – dotyczy to i dodatków paszowych, i żywienia pastwiskowego. Odsyłam do raporty Zero emisyjna Polska 2020, gdzie te wartości zostały bardzo dokładnie policzone. Poza tym, co to znaczy „zrównoważona dawka żywieniowa w odniesieniu do energii i białka” Czy chodziło o: „zbilansowaną dietę w odniesieniu do kaloryczności oraz udziału białka” – pytanie tylko jakiego białka?</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
68	Prognoza	<p>227 4.12 Dobra materialne – Wyposażenie techniczne gospodarstw rolnych w środki trwałe Należy usunąć zdania: Systemy utrzymania zwierząt wpływają na zużycie wody w</p>	<p>Zdanie szkodliwe i merytorycznie błędne. Jak żywienie pastwiskowe, które w ogólnym bilansie przyczynia się do poprawy retencji wody może mieć wyższe zużycie wody? Jak żywienie pastwiskowe, gdzie zwierzęta pobierają też wodę zawartą w roślinach może mieć większe zużycie wody? Jak można uznać skoncentrowane, punktowe pobieranie wody przez setki i tysiące zwierząt w chowie przemysłowym jako</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	

		<p>przeliczeniu na jednostkę produktu. Wbrew potocznym opiniom o korzystnym wpływie systemu pastwiskowego na środowisko zużycie wody w tym systemie jest wyższe niż w tzw. „systemie przemysłowym”. W chowie drobiu rzeźnego zużycie wody w przeliczeniu na jednostkę produkcji w systemie przemysłowym jest o 69% niższe. W produkcji żywca wieprzowego różnica ta wynosi 40%, w produkcji żywca baraniego 66%, a w produkcji jaj 62%. W produkcji mleka różnice nie występują. Ponadto, wyniki badań wskazują, że wzrost poziomu intensywności produkcji nie powoduje zwiększenia emisji gazów i zużycia wody na jednostkę produkcji.</p>	<p>korzystniejsze dla poboru wody? Skąd dane o systemie przemysłowym produkcji drobiu i innych rodzajów żywca? Od przedstawicieli tych sektorów? Gdzie tabela porównująca dane poboru wody w tych dwóch systemach? Które czynniki i etapy poboru wody były brane pod uwagę? Które wyniki badań wskazują, że wzrost intensywności produkcji nie ma wpływ na zużycia wody i emisyjność zanieczyszczeń???? Wszystkie badania przeprowadzane przez NIEZALEŻNYCH EKSPERTÓW I NAUKOWCÓW wskazują bezpośrednią korelację pomiędzy intensywnością produkcji rolnej (zwłaszcza zwierzęcej) a jej negatywnym wpływem na środowisko i klimat!!! Jak można bez naukowej weryfikacji – opartej chociażby na metaanalizie innych danych - powtarzać takie stwierdzenia. Czy ktoś brał pod uwagę, że mogą być one prawdziwe tylko z uwagi na skrócenie czasu życia zwierzęcia w chowie przemysłowym?</p>			
69	Prognoza	str. 177 4.7 Powierzchnia ziemi	Prawidłowa pisownia	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	niewzględzona	Uwaga mało precyzyjna.
70	Prognoza	str. 229 5.2.1 Zagrożenia różnorodności biologicznej Nieprawidłowo sformułowane zdanie: Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 wspiera rozwój zrównoważonych systemów produkcji rolnej, przyjaznych dla środowiska i klimatu, takich jak Rolnictwo ekologiczne,	Zdanie powinno być rozdzielone na trzy zdania odnoszące się osobno do rolnictwa ekologicznego, produkcji integrowanej i rolnictwa precyzyjnego, ponieważ metody te są zupełnie inne. W rolnictwie ekologicznym stosuje się wyłącznie dopuszczone środki ochrony roślin, głównie biologiczne i proste związki siarki i miedzi, w produkcji integrowanej stosuje się chemiczne środki ochrony roślin z pewnymi ograniczeniami, a w rolnictwie precyzyjnym stosuje się wszystkie dostępne środki chemicznej ochrony roślin bez ograniczeń odnoszących się do progów szkodliwości. W rolnictwie ekologicznym nie stosuje	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	uwzględniona w całości	Wymienione formy rolnictwa istotnie są różne i przyczyniają się do realizacji celów w różny sposób. Szczegółowe objaśnienie, która forma w jaki sposób nie jest w tym miejscu celowe. Uwzględniono uwagę redagując fragment tekstu.

		Integrowana Produkcja Roślin i rolnictwo precyzyjne w celu racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska oraz zmniejszenia zużycia lub nawet całkowitego wyeliminowania syntetycznych nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin.	się w ogóle nawozów syntetycznych, toteż są one wyeliminowane. Natomiast w produkcji integrowanej i rolnictwie precyzyjnym stosuje się wszystkie dostępne syntetyczne nawozy.			
71	Prognoza	str. 251, 263 5.3 Sposoby, w jakich te cele i problemy zostały uwzględnione podczas opracowywania Planu Strategicznego I 4.13 Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin Należy usunąć: Cel 6 Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.	Produkcja integrowana nie przyczynia się do : „zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.” z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	niewzględniona	Zgodnie z definicją, integrowana ochrona roślin jest sposobem ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, polegającym na wykorzystaniu wszystkich dostępnych metod ochrony roślin, w szczególności metod niechemicznych, w sposób minimalizujący zagrożenie dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Biorąc pod uwagę powyższe nie można zgodzić się ze stwierdzeniem, że stosowanie i upowszechniania ww. metod produkcji nie przyczynia się do poprawy stanu środowiska sformułowanego w Celu 6.
72	Prognoza	str. 263 5.3 Sposoby, w jakich te cele i problemy zostały uwzględnione podczas opracowywania Planu Strategicznego I 4.14 Ekoschemat – Biologiczna ochrona upraw przyczyni się w niewielkim stopniu do celu 6	Nie przyczyni się z powodu zbyt małego zakresu – zaledwie 5000 ha, toteż jego realny efekt będzie niewielki. Dlatego trzeba zwiększyć planowaną powierzchnię wsparcia do ok. 50 000 ha.	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	niewzględniona	Zasadny jest postulat zwiększenia areału, wdrażania ww. Ekoschematu. Ten postulat jak również postulat zwiększenia stawek dopłat oraz zapewnienia trwałości realizacji działania zostały zapisane w Prognozie.

73	Prognoza	<p>str. 287 7.1.1. Zdanie to nie jest prawdziwe w odniesieniu do Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.13): Szereg zaplanowanych interwencji ukierunkowanych jest na poprawę jakości gleb, a tym, samym również na różnorodność mikrobiologiczną gleby.</p>	<p>Produkcja integrowana nie przyczynia się do poprawy jakości gleb i różnorodności mikrobiologicznej gleby z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin i nawozów syntetycznych, w tym zwłaszcza herbicydów.</p>	<p>Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej</p>	<p>nieuwzględniona</p>	<p>Zgodnie z definicją, integrowana ochrona roślin jest sposobem ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, polegającym na wykorzystaniu wszystkich dostępnych metod ochrony roślin, w szczególności metod niechemicznych, w sposób minimalizujący zagrożenie dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Biorąc pod uwagę powyższe nie można zgodzić się ze stwierdzeniem, że stosowanie i upowszechniania ww. metod produkcji nie przyczynia się do poprawy stanu środowiska sformułowanego w Celu 6. Ocena zależy od tego jaki system produkcji był stosowany wcześniej. Również ta forma może być postępowaniem w stosunku do stanu istniejącego.</p>
74	Prognoza	<p>W związku z prowadzonymi konsultacjami i odnosząc się do „Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027” pozwalamy sobie przesłać następujące uwagi i komentarze.</p> <p>Prosimy zwrócić uwagę na zapisy na stornie 84 ww. „Prognozy...” zgodnie z którymi „Kluczowy wpływ na bioróżnorodność i żyzność gleby mają następujące działania: ... - wprowadzanie rolnictwa ekologicznego na obszarach szczególnie cennych przyrodniczo, gdzie funkcje przyrodnicze mają większe</p>	<p>W tym zakresie ocena oddziaływania na środowisko jest błędna. Jednakże w naszej ocenie błąd ten należy poprawić w Planie Strategicznym tj. tam zmniejszyć minimalną obsadę przy produkcji ekologicznej. W przypadku braku zmiany Planu Strategicznego trzeba zmienić ocenę oddziaływania na środowisko w tym obszarze.</p>	<p>Organizacje ekologiczne</p>	<p>nieuwzględniona</p>	<p>Przyjmując argumentację przedstawioną w zgłoszonej uwadze odnośnie wielkości minimalnej obsady w Ekoschemacie Rolnictwo ekologiczne, należy zauważyć, że rolnictwo ekologiczne w kontekście oddziaływania na różnorodność biologiczną ma obecnie "mały pozytywny wpływ". Tym samym obniżenie oceny nie jest zasadne, gdyż wówczas całkowicie zostałyby pominięty jakiegokolwiek pozytywny wpływ rolnictwa ekologicznego na bioróżnorodność.</p>

znaczenie niż produkcyjne, głównie poprzez obniżenie nakładów, płodozmian i ekstensyfikację hodowli;" O ile powyższe zdanie jest prawdziwe jeżeli odnosimy się do zasad produkcji ekologicznej (zgodnie z przepisami krajowymi i unijnymi) to jest już nieprawdziwe jeżeli odnosimy się do zasad wsparcia dotyczących produkcji ekologicznej jakie zostały zaproponowane w Planie Strategicznym. Zasady wsparcia produkcji ekologicznej zawarte w tym planie powodują, iż w przypadku rolnictwa ekologicznego nie można mówić o ekstensyfikacji hodowli. Kryteria wsparcia rolnictwa ekologicznego zakładają dużo większą obsadę zwierząt niż w przypadku wsparcia hodowli konwencjonalnej.

W interwencji „Ekoschemat - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt” wsparcie jest udzielane przy obsadzie od 0,3 DJP/ha. Natomiast w interwencji „Ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne” próg minimalny jest o 66% większy i wsparcie jest udzielane od poziomu 0,5DJP/ha. Kilukrotnie zwracaliśmy uwagę na ten błąd jednakże w dalszym ciągu utrzymywane są zapisy dyskryminujące producentów ekologicznych.

75	Prognoza	<p>str. 293, 336 7.1.2 Oddziaływanie na ludzi, 8. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Planu Strategicznego. Ludzie Na szczególną uwagę zasługuje Ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne (I 4 16). Jest to interwencja o dużym pozytywnym znaczeniu dla zdrowia ludzi i środowiska naturalnego, o charakterze długoterminowym. Zapewnia bezpieczną, zdrową żywność i odpowiada na zapotrzebowanie społeczeństwa na żywność o wysokich parametrach jakościowych. Ze względu na coraz większą świadomość społeczeństwa na temat żywienia brak interwencji dotyczącej ekologicznej formy produkcji może wywierać negatywny wpływ na ludzi i środowisko, ograniczy bowiem możliwość spożywania przez ludzi żywności o wysokich walorach smakowych i zdrowotnych, a także może przyczynić się do pogłębiania degradacji gleb i zanieczyszczenia powietrza.</p>	<p>Nie ma potrzeby powtarzać całych akapitów w różnych miejscach, należy unikać powtórzeń</p>	<p>Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej</p>	<p>nieuwzględniona</p>	<p>W Prognozie starano się przedstawić w wyczerpujący sposób wszystkie kwestie dotyczące meritum sprawy.</p>
76	Prognoza	<p>str. 298 7.1.5 Oddziaływanie na wodę Zdanie to nie jest prawdziwe „Interwencje w formie płatności bezpośrednich o średnim pozytywnym oddziaływaniu na wodę” w odniesieniu do: Ekoschematu – Prowadzenie produkcji roślinnej</p>	<p>Produkcja integrowana nie przyczynia się do pozytywnego oddziaływania na wodę z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin i nawozów syntetycznych, w tym zwłaszcza herbicydów</p>	<p>Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej</p>	<p>nieuwzględniona</p>	<p>Jednym z założeń interwencji Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.13) jest znaczne ograniczenie użycia środków chemicznej ochrony roślin lub nawet wykluczenie niektórych rodzajów. Zmniejszenie uzależnienia</p>

		w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.13),				rolników od środków chemicznych ochrony roślin będzie wspierało racjonalne wykorzystywanie zasobów wodnych i ochronę ich jakości.
77	Prognoza	str. 302 7.1.6 Oddziaływanie na powietrze Zdanie to nie jest prawdziwe: „Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.13) skutkować będzie zmniejszoną emisją podtlenku azotu oraz amoniaku (redukcja mineralizacji)”.	Produkcja integrowana nie przyczynia się do pozytywnego oddziaływania na powietrze z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	nieuwzględniona	Uwalniane pary nie mają znaczenia w układzie lokalnym i globalnym, a jedynie miejscowym.
78	Prognoza	str. 304 7.1.7 Oddziaływanie na powierzchnię ziemi Zdanie to jest nieprawdziwe: „Do interwencji o wpływie wyraźnie pozytywnym zaliczono działania zapobiegające erozji i utracie glebowej materii organicznej” w odniesieniu do produkcji integrowanej	Produkcja integrowana nie przyczynia się do pozytywnego oddziaływania na erozję z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin i nawozów syntetycznych	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	nieuwzględniona	Produkcja integrowana ogranicza ryzyko erozji poprzez stosowanie odpowiedniego płodozmianu i utrzymanie zarośli śródpolnych. Stosowanie środków chemicznej ochrony roślin i nawozów syntetycznych samo w sobie nie zwiększa erozji o ile uprawiane są rośliny o dużym stopniu pokrycia powierzchni gleby.
79	Prognoza	str. 309 7.1.8 Oddziaływanie na krajobraz Zdanie: „Wiele interwencji jest ukierunkowanych na ochronę zasobów i poprawę jakości gleb użytków rolnych, a ich realizacja w sposób pośredni i wtórny pozytywnie wpłynie na jakość siedlisk rolniczych oraz zachowanie struktury krajobrazu rolniczego.” jest niejasne w odniesieniu do produkcji integrowanej	Nie wiadomo w jaki sposób produkcja integrowana, w której stosuje się środki ochrony roślin i nawozy syntetyczne wpłynie pozytywnie wpłynie na jakość siedlisk rolniczych oraz zachowanie struktury krajobrazu rolniczego. Raczej pozostanie bez wpływu, o ile nie zostaną zniszczone miedze, zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne.	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	nieuwzględniona	Zgodnie z opisem interwencji w Planie Strategicznym, określone w metodkach integrowanej produkcji roślin sposoby prowadzenia uprawy są połączeniem wielu ważnych praktyk rolniczych, które łączą ze sobą cele środowiskowe i ekonomiczne. Wśród nich są praktyki odnoszące się m.in. do: - stosowania odpowiedniego płodozmianu, - przestrzegania zasad integrowanej ochrony

						<p>roślin, zastrzone o obligatoryjne stosowanie metod ochrony roślin alternatywnych dla metod chemicznych, w szczególności metod biologicznych i zredukowanie palety środków ochrony roślin o te, które mają najbardziej negatywny wpływ na środowisko, - zabiegów agrotechnicznych zastępujących stosowanie herbicydów przedwzrostowo i doglebowo, - prowadzenia nawożenia według potrzeb pokarmowych roślin, przy wykorzystaniu aktualnych badań gleby na składniki pokarmowe i pH gleby. Stosowanie tych praktyk przyczyni się do ochrony gleb, a tym samym jakości siedlisk rolniczych, warunkującej utrzymanie określonego rodzaju rolniczego użytkowania, co stabilizująco wpłynie na strukturę krajobrazu. Ponadto, należy brać pod uwagę, że każda z zaproponowanych interwencji musi realizować zapisy GAEC oraz SMR, w tym te odnoszące się wprost do ochrony siedlisk, gatunków, warunków wodnych czy glebowych.</p>
80	Prognoza	<p>str. 324 7.2 Oddziaływanie na integralność i spójność sieci obszarów Natura 2000 Zdanie to jest absolutnie nieprawdziwe: „Spośród pozostałych interwencji pozytywny wpływ na cele, przedmiot ochrony oraz integralność obszarów Natura 2000 mają te, które oddziałują na warunki glebowe oraz wodne</p>	<p>Produkcja integrowana wpłynie zdecydowanie negatywnie na obszary Natura 2000 z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin i nawozów syntetycznych i chociażby z tego powodu powinna być zabroniona na obszarach Natura 2000.</p>	<p>Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej</p>	<p>nieuwzględniona</p>	<p>Uwaga niezasadna: metody integrowanej produkcji roślin mają przyczynić się do eliminacji lub ograniczenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin. Obszary Natura 2000 ze względu na przedmioty ochrony mają bardzo różną specyfikę, stąd wprowadzenie radykalnych zapisów polegających na</p>

		– poprzez ograniczenie stosowania środków ochrony roślin, nawożenia: Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.13)”				całkowitym zakazie jest zbyt daleko idące. Ponadto, należy brać pod uwagę, że każda z zaproponowanych interwencji musi realizować zapisy GAEC oraz SMR, w tym te odnoszące się wprost do ochrony siedlisk, gatunków, warunków wodnych czy glebowych.
81	Prognoza	str.338 8. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Planu Strategicznego. Rośliny Zdanie sugerujące, że brak wsparcia do produkcji integrowanej spowodowałoby wymianę pokoleniową, obniżenie standardów produkcyjnych oraz skażenia gleby i wód nadmiernymi dawkami nawozów zahamowania i ograniczenia wzrostu produkcji ekologicznej a w efekcie przyśpieszenia procesów degradacji gleb i całego środowiska jest nieprawdziwe i kuriozalne.	Produkcja integrowana nie ma nic wspólnego z wymiana pokoleniową i rozwojem produkcji ekologicznej, natomiast właśnie skaża gleby wody z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin i nawozów syntetycznych.	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	częściowo uwzględniona	Zdanie zostało błędnie zrozumiane, nie ma w nim stwierdzenia że brak wsparcia do produkcji integrowanej spowodowałoby wymianę pokoleniową. Jest zdanie "Spowolnienie wymiany pokoleniowej (wynikające z braku wsparcia dla młodych) też prawdopodobnie niekorzystnie odbiłoby się na stosunku do wprowadzanych innowacji." Chodzi o wsparcie dla innowacji i wsparcie młodych, zazwyczaj bardziej na innowacje podatnych. Nie zgadzam się też ze stwierdzeniem że Produkcja integrowana (IP) skaża gleby wody z uwagi na stosowanie środków chemicznej ochrony roślin i nawozów syntetycznych. IP jest kompromisem między ekologią a konwencjonalnym rolnictwem. Uwzględnia cele ekologiczne takie jak ochronę krajobrazu rolniczego oraz różnorodności biologicznej. Podstawą systemu IP są prawidłowo dobrane elementy takie jak: poprawny płodozmian i agrotechnika, racjonalne nawożenie oparte na

						<p>rzeczywistym zapotrzebowaniu roślin oraz stosowanie w uzasadnionych sytuacjach środków ochrony roślin jak najmniej zagrażających zdrowiu ludzi i zwierząt oraz środowisku naturalnemu.</p> <p>Dlatego proponuję niewielkie zmiany w przedostatnim akapicie na stronie 338 - proponowana wersja: Spowolnienie wymiany pokoleniowej (wynikające z braku wsparcia dla młodych, z natury bardziej otwartych na innowacje) też prawdopodobnie niekorzystnie odbiłoby się na stosunku do wprowadzanych innowacji ograniczających szkodliwe oddziaływanie na środowisko. Niedoinwestowanie gospodarstw wpłynęłoby na spowolnienie we wprowadzaniu zrównoważonych metod produkcji a tym samym zwiększenie niekorzystnej presji na środowisko, przyspieszenie procesów degradacji środowiska naturalnego. Bardzo niekorzystne dla warunków produkcji roślinnej skutki miałyby też niewprowadzenie szeregu ekoschematów dotyczących opracowania i wdrożenia przyjaznych dla środowiska lub ograniczających szkodliwe oddziaływanie na środowisko metod gospodarowania. Najważniejsze z nich to prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.13), przestrzegania planu nawożenia (I 4.4), zasad</p>
--	--	--	--	--	--	--

						<p>stosowania i aplikacji nawozów (I 4.6., I 4.7), biologicznej ochrony upraw (I 4.14) i rolnictwa ekologicznego (I 4.15). Doprowadziłoby to do obniżenia standardów produkcyjnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin i nawozów oraz skażenia gleby i wód nadmiernymi dawkami nawozów zahamowania i ograniczenia wzrostu produkcji ekologicznej a w efekcie przyśpieszenia procesów degradacji gleb i całego środowiska. Brak mechanizmów stymulujących zróżnicowanie struktury upraw i zwiększenie bioróżnorodność utrudniłoby stworzenie bardziej zrównoważonych ekosystemów i stabilnych warunków produkcji.</p>
82	Prognoza	<p>str. 347 8. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Planu Strategicznego. Klimat Stwierdzenie nieprawdziwe: „Działania te mają na celu z jednej strony ograniczyć zużycie środków produkcji w postaci nawozów mineralnych (w Ekoschemacie – Rolnictwo ekologiczne (I 4.15) zakazane jest stosowanie azotowych nawozów mineralnych, klasycznych środków ochrony czy antybiotyków)”</p>	<p>W produkcji ekologicznej zgodnie z rozporządzeniem 2018/848 nie ma prawnego zakazu stosowania „klasycznych środków ochrony roślin” (co to jest?), ponieważ można stosować wszystkie dopuszczone środki ochrony roślin oraz nie ma zakazu stosowania antybiotyków do leczenia zwierząt, ale liczba kuracji w ciągu roku jest ograniczona. Takich zakazów nie ma również w nowym rozporządzeniu w sprawie produkcji ekologicznej 2018/848.</p>	<p>Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej</p>	<p>uwzględniona w całości</p>	<p>Zapis został usunięty.</p>

83	Prognoza	Dot. „Prognozy oddziaływania...”, rozdz. 7.1. Oddziaływanie na komponenty środowiska, tab. 7.1-1. Ocena dotycząca interwencji I 4.3 Ekoschemat – Międzyplony ozime/Wsiewki śródplonowe powinna zostać zmienione na: „brak oddziaływania lub oddziaływanie znikome”.	Międzyplony oceniono jako pozbawione pozytywnego wpływu na różnorodność gatunkową (Pe’er i in. 2017, ETO 2020). Nie sprzyjają one chociażby zapylaczom, ponieważ koszone są przed kwitnieniem (ETO 2020). Niezasadna jest zatem wysoka pozytywna ocena wpływu ekoschematu na różnorodność biologiczną. Literatura: ETO 2020. Ochrona dzikich owadów zapylających w UE – inicjatywy Komisji nie zaowocowały poprawą sytuacji. Sprawozdanie specjalne Europejskiego Trybunału Obrachunkowego 15/2020. http://www.eca.europa.eu/pl/Pages/DocItem.aspx?did=54200 Pe’er G., Zinngrebe Y., Hauck J., ..., Lakner S. 2017. Adding Some Green to the Greening: Improving the EU’s Ecological Focus Areas for Biodiversity and Farmers. Conservation Letters 10 (5): 517–530.	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	uwzględniona w całości	Pogląd dyskusyjny. Być może akurat dla owadów zapylających znaczenie nie jest istotne, ale nie tylko one tworzą różnorodność gatunkową. W opracowaniu oddziaływanie ekoschematu na bioróżnorodność zostało ocenione jako "pozytywne małe" zgodnie z sugestią zawartą w przekazanej uwadze. Uwzględniono cenne pozycje literatury przedmiotu.
84	Prognoza	Dotyczy Dot. „Prognozy oddziaływania...”, rozdz. 7.1. Oddziaływanie na komponenty środowiska, tab. 7.1-1. Ocena dotycząca interwencji I 4.12 Ekoschemat – Przeznaczenie 7% powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne powinna zostać zmieniona na co najwyżej „średnie pozytywne”.	Ekoschemat Przeznaczenie 7% powierzchni GO w gospodarstwie na obszary nieprodukcyjne jest bardzo ważny i stosunkowo dobrze skonstruowany. Jego wdrażanie wesprze różnorodność biologiczną w krajobrazie rolniczym. Niemniej jednak produkt zaplanowany dla tego ekoschematu, łącznie z produktem pozostałych interwencji, których celem jest wsparcie zachowania lub tworzenia obszarów nieprodukcyjnych na obszarach użytków rolnych (np. interwencja Wieloletnie pasy kwietne) jest znikomo mały, biorąc pod uwagę łączną powierzchnię użytków rolnych w Polsce. Fakt ten podkreślono w samej „Prognozie oddziaływania...” na stronie 286: „Czynnikiem ograniczającym efektywność interwencji jest jednak stosunkowo niewielki planowany areal, który nawet biorąc pod uwagę skumulowany efekt oddziaływania w skali całego arealu użytków rolnych w Polsce – będzie mieć znaczenie jedynie lokalne lub regionalne.”. Tak zaprojektowane interwencje nie pozwolą na zrealizowanie celu unijnej strategii różnorodności biologicznej 2030 zakładającego wzrost udziału obszarów nieprodukcyjnych w krajobrazie rolniczym do 10% wszystkich użytków rolnych do 2030 r. (KE 2021). Dlatego sugeruję obniżenie stopnia pozytywnego oddziaływania na różnorodność biologiczną w przypadku tej interwencji. Literatura:	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	uwzględniona w całości	Uwaga zasadna, uwzględniona, choć zarzut niewystarczającej skuteczności można postawić wszystkim działaniom na rzecz różnorodności biologicznej. W tym wypadku mamy do czynienia z działaniem dość jednoznacznie pozytywnym i dość bezspornie celowym. Znaczące obniżenie jego oceny jest jednak niecelowe.

			KE 2020. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia. COM(2020) 380, dostęp on-line: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0019.02/DOC_1&format=PDF			
85	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 230;</p> <p>W Prognozie zapisano: „Ponadto w Polsce występują zagrożenia różnorodności biologicznej typowe dla procesów cywilizacyjnych, takie jak: postępująca urbanizacja, niekorzystne zmiany sposobów użytkowania ziemi, [...]”. I dalej „W tym zakresie projektowany Plan Strategiczny [...] na lata 2023-2027 obejmuje działania mające na celu zachowanie tradycyjnego krajobrazu i walorów środowiskowych w regionach produkcji opartej głównie na ekstensywnym wypasie trwałych użytków zielonych oraz zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych.”</p> <p>Uwaga: Plan nie proponuje rozwiązań łagodzących takie zagrożenie jak postępująca urbanizacja przestrzeni wiejskiej, a w Prognozie... nie jest to skomentowane.</p>	<p>Diagnoza stanu zawarta w KP dla W Planie Strategicznym na lata 2023-2027 nie identyfikuje takiego zagrożenia jak rozlewanie się zabudowy poza granice zwartych jednostek osadniczych (zarówno w sąsiedztwie aglomeracji jak i wsi), na gruntach dotąd użytkowanych rolniczo. Dlatego zapewne nie przewidziano w nim skutecznych działań zatrzymujących degradację krajobrazu poprzez postępującą rozproszoną zabudowę na wsi. Interwencje takie jak utrzymanie wypasu czy zwalczanie roślin inwazyjnych nie powstrzymają zmian użytkowania gruntów z rolnych na budowlane/rekreacyjne i niszczeniu zasobów przyrodniczych. W Prognozie... zapisano, że projektowany “Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027” obejmuje działania mające na celu zachowanie tradycyjnego krajobrazu i walorów środowiskowych, uznając tym samym, że są one wystarczające i pozytywne. Naszym zdaniem te rozwiązania nie powstrzymają urbanizacji przestrzeni wiejskiej.</p>	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	częściowo uwzględniona	Zagrożenia wynikające z urbanizacji przestrzeni wiejskiej faktycznie występują. Po części są nieuchronnym następstwem współczesnych procesów cywilizacyjnych. Rozwój funkcji nierolniczych na wsi jest nawet koniecznością społeczną. Zły stan planowania przestrzennego, którego zadaniem jest przeciwdziałanie takim zagrożeniom jest problemem spoza zakresu możliwości oddziaływania resortu rolnictwa. Problem ma złożone uwarunkowania mające korzenie zarówno w prawie państwowym, jak i patologicznym realizowaniu uprawnień planistycznych na poziomie gmin w prawie lokalnym. Czynnikiem decydującym okazuje się zwykle presja ekonomiczna. W związku z powyższym doprecyzowano opracowanie w stosownych miejscach.

86	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 228, 5.2.1 Zagrożenia różnorodności biologicznej</p> <p>W dokumencie zapisano: „Zakładają one zwiększenie powierzchni upraw w systemie rolnictwa ekologicznego o 25% do 2030 r., zatrzymanie i odwrócenie trendu spadkowego populacji zapylaczy oraz zmniejszenie zużycia i ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów o 50% do 2030 r. W tym kontekście przedstawiony projekt Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 jest zgodny z priorytetami UE, ponieważ zakłada Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochronę siedlisk i krajobrazu (Cel 6).”</p> <p>Należy skorygować i zmienić zapisy tej części dokumentu zgodnie z uzasadnieniem do niniejszej uwagi.</p>	<p>1. Należy poprawić zapis - “o 25%” zamienić na “do 25%”. Wynika to z unijnej strategii “Od pola do stołu”</p> <p>2. Stwierdzenie, że projekt “Planu...” jest zgodny z priorytetami UE budzi wątpliwości. Błędne jest założenie, że Polska spełni warunek zwiększenia powierzchni upraw w systemie rolnictwa ekologicznego do 25% do 2030 r. Analizowany “Plan...” obowiązujący do 2027 r. zakłada wdrożenie rolnictwa ekologicznego na zaledwie 3,52% powierzchni. Nie daje to gwarancji osiągnięcia celu 25% w ciągu następnych 3 lat po zakończeniu “Planu... na lata 2023-2027”.</p>	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	uwzględniona w całości	Pomyłkę w tekście naturalnie poprawiono. Natomiast wątpliwości co do realności zakładanego udziału rolnictwa ekologicznego faktycznie pozostają, nie tylko w odniesieniu do Polski. Zachodzi obawa, że problem jest natury ekonomicznej i nie będzie nas stać na taki poziom dopłat, żeby interes się rolnikom opłacał. Nie jest to wystarczającym powodem do podważania zgodności kierunku działania i akceptacji zakładanych celów.
87	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 233, 5.2.3 Degradacja środowiska glebowego</p> <p>Nie można się zgodzić ze zdaniem: „Należy podkreślić, że pomimo wskazanych ograniczeń</p>	<p>W akapicie przed przytoczonym zdaniem autorki “Prognozy...” piszą, że w “Planie...” „brak jest działań ukierunkowanych na zapobieganie procesom przejmowania na cele nierolnicze gleb o najwyższym potencjale produkcyjnym, które sąsiadują z dużymi aglomeracjami miejskimi i są naturalnym obszarem sukcesji zabudowy oraz infrastruktury komunikacyjnej. Nie zaadresowano również działań problemowi zabudowy materiałami zasklepiającymi glebę – betonem i asfaltem, choć mogą być one w wielu miejscach bez szkody dla planowanych</p>	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	uwzględniona w całości	Przytoczone zdanie skorygowano: "Pomimo wskazanych ograniczeń interwencje wymienione w Planie Strategicznym poprawnie wskazują wiele ważnych problemów oraz zapobiegają w istotnym stopniu procesom degradacji powierzchni ziemi i krajobrazu."

		<p>interwencje wymienione w Planie Strategicznym poprawnie wskazują najważniejsze problemy oraz zapobiegają w znacznym stopniu procesom degradacji powierzchni ziemi i krajobrazu.”</p> <p>Przytoczone zdanie jest niezasadne i powinno zostać usunięte lub skorygowane</p>	<p>funkcji zastąpione materiałami pozwalającymi na infiltrację opadów w głąb gleby. W dokumencie brak jest również interwencji adresowanych wprost do kwestii ochrony gleb organicznych. Jest to zagadnienie o tyle istotne, że wskutek mineralizacji odwodnionych gleb torfowych następuje emisja do atmosfery szczególnie dużych ilości GHG, w tym CO₂ (przesuszone torfowiska uznawane są za jedno z największych źródeł emisji CO₂ w rolnictwie). Należy mieć nadzieję, że zagrożenia te zostaną zaadresowane w innych dokumentach strategicznych.”</p> <p>Zawarte w “Planie...” interwencje koncentrują się na ochronie gleb przed wymywaniem i wywiewaniem (interwencje dot. płodozmianu, udziału upraw ozimych, stosowania technik w mniejszym stopniu naruszających powierzchnię gleb), nie ma natomiast rozwiązań dla problemu „odrolniania” gruntów rolnych na cele budowlane, podziału gruntów rolnych na działki budowlane i rekreacyjne, „rozlewania się” zabudowy poza granicami jednostek osadniczych, usuwania roślinności rodzimej i wprowadzania gatunków hodowlanych, nierzadko obcych (np. tuje, trawy ozdobne), zmniejszania się powierzchni biologicznie czynnej i zastępowania jej powierzchniami nieprzepuszczalnymi (beton).</p> <p>Przytoczone zdanie jest zatem niezasadne i powinno zostać usunięte.</p>			
88	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 235, 5.2.4 Degradacja powierzchni ziemi i krajobrazu</p> <p>Lista zagrożeń dla powierzchni ziemi i krajobrazu jest niepełna i powinna zostać uzupełniona.</p>	<p>Obok tak istotnych zagrożeń jak usuwanie elementów nieprodukcyjnych z krajobrazu, takich jak miedze czy oczka wodne, oraz ubożenie składu gatunkowego fauny spowodowane obecnością dużych monokulturowych pól i eliminacji roślinności wieloletniej w identyfikacji zagrożeń dla krajobrazu zabrakło takiego zjawiska jak: odrolnienie gruntów i postępująca urbanizacja przestrzeni wiejskiej, przede wszystkim rozlewanie się zabudowy poza jednostki osadnicze, lokowanie zabudowy rekreacyjnej czy też całych osiedli mieszkaniowych w cennych przyrodniczo miejscach nad zbiornikami wodnymi czy na obrzeżu lasów.</p>	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	nieuwzględniona	Wymienione zagrożenia zostały ujęte w tabeli 5.2.4-1. Znajdują się w niej zapisy dotyczące odrolnienia gruntów i postępującej urbanizacji przestrzeni wiejskiej. Zagadnienie urbanizacji zostało ujęte w części "Oddziaływania ze strony budownictwa" jako "Zwiększanie obszarów zabudowanych, rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej, rozbudowa infrastruktury technicznej (drogi, wodociągi, oczyszczalnie ścieków, wysypiska śmieci)". Jednym ze

						skutków urbanizacji są "zmiany warunków siedliskowych, a w efekcie przekształcanie ekosystemów i ubożenie ich składu gatunkowego" czy "fragmentacja ekosystemów", domyślnie także ekosystemów przyrodniczo cennych.
89	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 240, Tab. 5.2.4-1 Źródła, rodzaje i skutki negatywnych oddziaływań na krajobraz obszarów wiejskich i jego komponenty. Oddziaływania ze strony turystyki i rekreacji; Lista zagrożeń jest niepełna, brakuje zagrożenia, które stanowi postępująca zabudowa rekreacyjna.	W "Prognozie..." nie zwrócono uwagi, że problemem jest powstawanie zabudowy (rekreacyjnej) nie tylko nad wodami, ale też budowa osiedli (rekreacyjnych i mieszkaniowych, sezonowych i całorocznych) na granicy lasów, na gruntach wyłączanych w tym celu z produkcji rolnej wraz z wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z rozszerzenia powierzchni zabudowanej w krajobrazie wiejskim.	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	częściowo uwzględniona	Uogólniono nazwę rodzaju "1. Istniejąca zabudowa rekreacyjna w sąsiedztwie wód oraz penetracja rekreacyjno-turystyczna obszarów przyrodniczo cennych" poprzez usunięcie określenia "w sąsiedztwie wód". Zagadnienie powstawania zabudowy (także rekreacyjnej) jest ujęte w części "Oddziaływania ze strony budownictwa" jako rodzaj oddziaływania "1. Zwiększanie obszarów zabudowanych, rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej, rozbudowa infrastruktury technicznej (drogi, wodociągi, oczyszczalnie ścieków, wysypiska śmieci)".
90	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 240, Nadmierna eksploatacja ekosystemów torfowiskowych Lista zagrożeń jest niepełna.	W Prognozie brak jest takich zagrożeń jak: bezpowrotna utrata torfu ze środowiska, pozyskiwanego do produkcji podłoża ogrodniczego (ziemi ogrodniczej) i obniżenie zdolności złoża do sekwestracji węgla z atmosfery.	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	niewzględniona	Rodzaj oddziaływania "Nadmierna eksploatacja ekosystemów torfowiskowych" znajduje się w tabeli 5.2.4-1, w części "Oddziaływania ze strony działalności przemysłowej i usługowej (w tym energetyki i eksploatacji złóż torfu)", dotyczącej także eksploatacji złóż torfu. "Obniżenie zdolności złoża do sekwestracji węgla z atmosfery" nie mieści się w zakresie tabeli jw., dotyczącej oddziaływań na krajobraz

						obszarów wiejskich i jego komponenty.
91	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 233, 5.3 Sposoby, w jakich te cele i problemy zostały uwzględnione podczas opracowywania Planu Strategicznego;</p> <p>Nie jest jasne, jak interwencja 9: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) ma wpływać na realizację celu 5: Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez zmniejszenie uzależnienia od środków chemicznych.</p> <p>Należy usunąć to powiązanie.</p>	<p>Otrzymanie płatności ONW przysługuje rolnikowi wnioskującemu o dopłaty rolne z racji położenia w obszarze zakwalifikowanym do ONW (obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami). Aby ją otrzymać rolnik nie musi spełnić specjalnych prośrodowiskowych wymagań, zobowiązany jest tylko realizować warunek rolniczego użytkowania gruntu, taki sam jak dla płatności obszarowych. Wyjątek stanowi płatność ONW dla obszarów górskich, gdy najwyższa stawka przysługuje za utrzymanie wypasu zwierząt, i gdzie wymagana jest stosunkowo duża obsada 0,5 DJP/ha.</p>	<p>Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej</p>	<p>nieuwzględniona</p>	<p>Płatności ONW przyznawane są na obszarach z ograniczeniami naturalnymi przekładającymi się na niższą konkurencyjność produkcji i niższą jej intensywność (w tym niższy poziom zużycia nawozów azotowych i pestycydów). Brak wsparcia dla takiej produkcji powodował by na obszarach ONW jej ograniczenie a w efekcie zwiększenie odłogowania gruntów, wzrost ich podaży i przejmowania na cele pozarolnicze oraz przejęcie ubytku w produkcji przez obszary gdzie produkcja już jest intensywna i w efekcie dalszą jej intensyfikację ze szkodą dla środowiska.</p>
92	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275, 7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska;</p>	<p>Budzi wątpliwości określenie oceny oddziaływania tej interwencji na „Zasoby naturalne” jako “negatywne (małe negatywne)”, podczas gdy uznano, że takie ekoschematy jak Dobrostan zwierząt, Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów i Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów nie oddziałują lub oddziałują w znikomym stopniu, a podobny do 8.1 Ekoschemat – Ekstensywne użytkowanie TUZ z</p>	<p>Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej</p>	<p>uwzględniona w całości</p>	

		Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska, Interwencja I 8.3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000; Zmiana określenia oceny oddziaływania tej interwencji na „Zasoby naturalne”.	obsadą zwierząt (I 4.2) oddziałuje pozytywnie (mało pozytywnie)? Oceny te powinny być podobne.			
93	Prognoza	Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275, 7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska; Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska; Interwencja: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) Zmiana zapisu odnośnie oddziaływania tejże interwencji na „Bioróżnorodność” “średnie pozytywne” na “brak oddziaływania lub oddziaływanie znikome”, ewentualnie “małe pozytywne”.	W naszej ocenie płatności ONW w małym stopniu są ukierunkowane na ochronę różnorodności biologicznej.	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	uwzględniona w całości	Utrzymanie ekstensywnego rolnictwa na obszarach o trudnych warunkach gospodarowania jest ważne zarówno z powodu zwykle dużej różnorodności biologicznej na tych obszarach jak i dużej realności zaprzestania działalności rolniczej z przyczyn ekonomicznych. Wprowadzono sugerowane obniżenie oceny, pozostawiając jej pozytywny kierunek.

94	Prognoza	<p>Dot. dokumentu „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego”, str. 275, 7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska;</p> <p>Tab. 7.1-1 Ocena wpływu interwencji zawartych w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 na komponenty środowiska;</p> <p>Brakuje w Planie interwencji dotyczących ochrony zasobów wodnych w aspekcie ilościowym. Natomiast w Prognozie nie jest to skomentowane.</p>	<p>Autorzy Prognozy wskazują, że liczne zaproponowane w Planie interwencji obejmują ochronę jakości zasobów wodnych. Nie odnoszą się jednak do tego, że w Planie nie przewidziano działań zmierzających do ochrony ilości wody i przeciwdziałania skutkom suszy w rolnictwie. Nie rozwiązuje tego problemu ekoschemat: Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, ze względu na jego mały zasięg (dostępność tylko dla rolników uczestniczących w programie rolnośrodowiskowo-klimatycznym), potencjalną krótkotrwałość (ekoschemat obowiązuje tylko 1 rok, rolnik nie musi go kontynuować w kolejnych latach), ograniczenie do TUZ z prsk lub ekoschematem “Trwałe użytkowanie TUZ...” i punktowe podejście do problemu, zamiast systemowego/krajobrazowego podejścia do retencji wody w terenach rolnych. Analizowany Plan nie zawiera rozwiązań ochrony i wykorzystania ekosystemów mokradłowych, dla których kluczowym problemem jest zapewnienie odpowiedniego i trwałego uwilgotnienia siedlisk. Zauważają to autorzy Prognozy, którzy piszą (7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska, str. 290), że „Należy zwrócić uwagę na retencjonowanie wody w agroekosystemach – w dolinach rzecznych ważne jest m.in. odtworzenie starorzeczy. Wymaga podkreślenia, że dane monitoringu stanu siedlisk przyrodniczych wskazują ekosystemy torfowiskowe i nawiązujące jako najbardziej przekształcone i zagrożone degradacją”. Nie odnoszą się jednak do braku rozwiązań tego problemu.</p>	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	nieuwzględniona	<p>Stwierdzenie, że "w Planie nie przewidziano działań zmierzających do ochrony ilości wody i przeciwdziałania skutkom suszy w rolnictwie." jest zdecydowanie nieprawdziwe. Oprócz wspomnianej w uwadze interwencji I 4.1, w Planie Strategicznym dla WPR znajdziemy jeszcze trzy interwencje: I 7.5, I 10.8 i I 10.4, które w założeniu pozwalają zwiększać zasoby ilościowe wody w rolnictwie. Sumarycznie bazują na takich inwestycjach jak: instalacje do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej, budowie zbiorników retencyjnych na wody opadowe i roztopowe, tworzeniu lub odtwarzaniu śródpolnych oczek wodnych i mokradeł, budowie małych zbiorników wodnych, zakładaniu instalacji do powtórnego obiegu wody.</p>
95	Prognoza	<p>6. Stopień, w jaki dokument ustala ramy dla realizacji przedsięwzięć i inwestycji. Spośród dziewięciu celów szczegółowych WPR trzy dotyczą bezpośrednio środowiska i klimatu. Należy uzupełnić o: Są to cele nr 4,5,6. Także cel nr 9 z uwagi na jego odniesienie do dobrostanu zwierząt gospodarskich oraz zrównoważenia konsumpcji należy uznać na bezpośrednio</p>	<p>Trochę nie wiadomo do czego odnosi się słowo „przedsięwzięcia” skoro terminologia dotyczy interwencji i operacji.</p> <p>Ponadto zawsze brakuje w pracach nad polskim PS WPR dostrzeżenia jak bardzo cel nr 9 przekłada się na faktyczną ochronę środowiska i klimatu.</p>	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	<p>Cel 9 został już obecnie przyporządkowany do odpowiednich interwencji. Część z tych interwencji jak najbardziej realizuje cel ochrony środowiska, jakim jest Przeciwdziałanie zmianom klimatu i kłęskom żywiołowym, poprawa jakości powietrza, ochrona przed hałasem oraz ochrona zasobów wodnych i glebowych przed degradacją.</p>

		dotyczący ochrony środowiska i klimatu.				
96	Prognoza	7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska - str. 275 Jakie jest to narzędzie badawcze? Zwalidowana macierz Leopolda?	Stosowanie skali wymaga precyzyjnego podania narzędzia badawczego.	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	Metodyka macierzy została opisana w rozdziale 3 (podrozdziały 3.2 oraz 3.3). Objasnienia do macierzy, w tym również zastosowana opisowa 8 stopniowa skala bonitacyjna zostały zamieszczone w rozdziale 7.1. bezpośrednio przed tabelą.
97	Prognoza	7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska - str. 276 Pytania dotyczące poszczególnych komponentów z uwagi na brak przejrzystości narzędzia badawczego. Czy tak trudno było na każdej stronie dopisać czynniki na górze tabeli, żeby zapewnić czytelnikom wygodę lektury dokumentu, który ma 390 stron?	1. Czy wsparcie dochodu, płatność redystrybucyjna oraz wsparcia dla młodych rolników w żaden sposób nie przekładają się na dobra materialne, np. służące ochronie zasobów wodnych? Nawet jeśli nie są to środki stricte inwestycyjne? 2. Dlaczego ekstensywne użytkowanie TUZ-ów nie przekłada się na wodę? 3. Integrowana Produkcja Roślin nie powinno zostać zakwalifikowane jako o średnim pozytywnym oddziaływaniu na wodę i powierzchnię ziemi – to przecież nadal stosowanie chemicznych środków ochrony roślin. 4. Dlaczego biologiczna ochrona upraw nie ma przełożenia na bioróżnorodność? 5. Jak jest możliwe, żeby integrowana ochrona roślin i rolnictwo ekologiczne miało ten sam poziom oddziaływania na bioróżnorodność? 6. Czy dla poszczególnych upraw i rodzajów produkcji zwierzęcej objętych wsparciem w ramach PS WPR nie można ocenić oddziaływania na wodę? 7. Dlaczego nie ma przełożenia dobrostanu zwierząt na wodę? 8. Rolnictwo ekologiczne powinno być we wszystkich kategoriach zakwalifikowane jako pozytywnie mocne	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	Ad 1. Wsparcie dochodu, płatność redystrybucyjna oraz wsparcia dla młodych rolników zostały określone w Prognozie jako pozytywnie pośrednio wpływające na dobra materialne. Na str. 318 Prognozy stwierdzono: "Pozytywne oddziaływanie wiąże się głównie z wszystkimi interwencjami dotyczącymi wsparcia dochodów rolnych, występujących w formie płatności bezpośrednich oraz interwencji sektorowych. Działania te mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności produkcji rolnej, co najczęściej wiąże się ze zmianami w technikach wytwarzania, a to z kolei wymaga inwestycji oraz niekiedy przekształceń strukturalnych." Takie interwencje mogą, ale nie muszą wpływać na dobra materialne służące ochronie zasobów wodnych. Jest to sprawa

					<p>indywidualna rolnika, na co przeznaczy wsparcie finansowe. Właśnie dlatego Plan Strategiczny obejmuje interwencje dofinansowujące wprost inwestycje związane z ochroną ilościową i jakościową wody.</p> <p>Ad 2. Interwencja I 4.2 Ekoschemat - Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt oczywiście oddziałuje na wodę i zostało to już ujęte w prognozie. Ponieważ jest to oddziaływanie neutralne lub negatywne pod pewnymi warunkami, dlatego w tabeli oddziaływania nie została ta interwencja uwzględniona, natomiast odpowiednie wyjaśnienie znalazło się w tekście podrozdziału 7.1.5.</p> <p>Ad 3. Jednym z założeń interwencji Ekoschemat – Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin (I 4.13) jest znaczne ograniczenie użycia środków chemicznej ochrony roślin lub nawet wykluczenie niektórych rodzajów. Ograniczenie stosowania przez rolników środków chemicznych ochrony roślin będzie wspierało racjonalne wykorzystywanie zasobów wodnych i ochronę ich jakości.</p> <p>Produkcja integrowana ogranicza ryzyko erozji gleb oraz spadków zasobów glebowej materii organicznej poprzez stosowanie odpowiedniego płodozmianu i utrzymanie zarośli śródpolnych.</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>Prawidłowe stosowanie środków chemicznej ochrony roślin samo w sobie nie powoduje degradacji gleby. Tym samym produkcja integrowana ma średnio pozytywny wpływ na powierzchnię ziemi.</p> <p>Ad 4. W opisie w rozdziale 7.1.1 uwzględniono ekoschemat jako pozytywnie oddziałujący na bioróżnorodność. Wprowadzono korektę do macierzy oddziaływań.</p> <p>Ad 5. Oba ekoschematy charakteryzują się pozytywnym oddziaływaniem na bioróżnorodność. Jednocześnie wskazywane są również oddziaływania negatywne, przy czym w mniejszym zakresie negatywne oddziaływania związane są z Rolnictwem ekologicznym. Ocena wymaga weryfikacji.</p> <p>Ad 6. Interwencje polegające na wsparciu poszczególnych produkcji zwierzęcych i roślinnych skierowane są do małych i średnich gospodarstw w celu utrzymania bieżącej produkcji i zwiększenia dochodów w gospodarstwach najmniej zarabiających. Interwencje te nie zakładają nagłego wzrostu i intensyfikacji produkcji, nie wiadomo też, w jaki sposób rolnik zdecyduje się wykorzystać dodatkowe środki. W związku z tym, nie stwierdzono, aby wskazane interwencje miały znaczący wpływ na wodę.</p> <p>Ad 7. Wymagania określone w</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>ramach tej interwencji nie spowodują zauważalnego wpływu na wodę. W zdecydowanej większości są to wymagania dotyczące poprawy warunków panujących w budynkach (zwiększona powierzchnia, zapewnienie możliwości swobody ruchu itp.), w których utrzymywane są zwierzęta. Ponadto, wsparcie udzielane w ramach tej interwencji ma na celu jedynie zrekompensowanie dodatkowych kosztów oraz utraconych dochodów w wyniku przystosowania pomieszczeń. Biorąc pod uwagę konieczny do poniesienia nakład pracy oraz uciążliwości związanych ze zmianami w wykonywaniu codziennych, rutynowych czynności, nie przewidujemy nadmiernego zainteresowania uczestnictwem w tym działaniu.</p> <p>Ad 8. W przypadku oddziaływania na wodę, interwencja Ekoschemat - Rolnictwo Ekologiczne została oceniona jako średnio pozytywnie oddziałująca na ochronę ilościową i jakościową zasobów wodnych. Wynika to z porównania założeń tej interwencji z interwencjami określonymi jako te o dużym pozytywnym wpływie na wodę. Oprócz niewątpliwie pozytywnego oddziaływania rolnictwa ekologicznego na różnorodność biologiczną wskazywane są także negatywne aspekty (np. kwestia obsady zwierząt), stąd ocena pozytywna mocna we wszystkich</p>
--	--	--	--	--	---

						<p>kategoriach jest niezasadna. Jednak zgodnie z sugestią zweryfikowano ponownie ocenę oddziaływania ekoschematu na komponent.</p>
98	Prognoza	<p>7. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko 7.1 Oddziaływanie na komponenty środowiska - str. 276</p> <p>Dlaczego na podstawie tabeli nie sporządzono rankingu dla oceny wpływu interwencji – od najlepszych do najgorszych pod względem intensywności i charakteru oddziaływania na środowisko i klimat ? Dlaczego nie sporządzono poszczególnych rankingów dla typów oddziaływania i czasu oddziaływania?</p>	<p>Taki ranking jest bardzo potrzebny i pozwala wybrać interwencje, które powinny cieszyć się największym wsparciem środków oraz największym dostępem do nich.</p>	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	<p>W rozdziałach 7.1.1-7.1.13 szeroko omówiono oddziaływania interwencji na poszczególne komponenty środowiska. Ponadto zgodnie z zapisami ustawy odniesiono się do wpływu poszczególnych interwencji na integralność i przedmioty ochrony Obszarów Natura 2000 jak również do oddziaływań o charakterze skumulowanym. W każdym z rozdziałów zachowano układ treści pozwalający na zapoznanie się z problemami w kontekście każdego z komponentów środowiska. W rozbudowanej macierzy syntetycznie zilustrowano wyniki analizy oddziaływań poszczególnych interwencji na każdy z komponentów. Tym samym w opracowaniu już obecnie znajduje się szeroko ujęty zakres treści. Proponowany ranking jest jedynie ilustracją i nieco innych ujęciem treści już zawartych w Prognozie.</p>

99	Prognoza	7.1.2 Oddziaływanie na ludzi - str. 290 Dlaczego w ogóle nie jest uwzględnione oddziaływanie interwencji na zdrowie publiczne oraz jakość żywności – poza Rolnictwem ekologicznym?	Ta Prognoza jest sporządzona tak jakby cel nr 9 WPR nigdy się nie wydarzył. Dobrostan zwierząt na także przełożenie na jakość życia i zdrowie publiczne. To samo dotyczy zrównoważonej diety. Jak samopoczucie zostało zdefiniowane w Prognozie?	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
100	Prognoza	7.1.3 Oddziaływanie na zwierzęta - str. 295 Nie jest zrozumiałe w jaki sposób ONW, ochrona przed ASF w odniesieniu do kryteriów interwencji ma wpływ na rzeczywistą poprawę dobrostanu zwierząt.	ONW nie jest w kryteriach interwencji powiązane z produkcją zwierzęcą o wysokim standardzie dobrostanu. Ochrona przed ASF nie rozwiązuje problemu powstawania epizootii czyli dalszej intensyfikacji i koncentracji produkcji trzody chlewnej w warunkach bardzo niskiego dobrostanu albo jego całkowitego braku.	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	Płatność ONW jest powiązana z zachowaniem produkcji na tych terenach. Intensyfikacja i koncentracja produkcji nie są wektorem szerzenia się ASF, podobnie jak niski poziom dobrostanu.
101	Prognoza	7.1.3 Oddziaływanie na zwierzęta - str. 295 Nie jest zrozumiałe w jaki sposób systemy jakości żywności – prócz rolnictwa ekologicznego – będą przekładać się na poprawę dobrostanu zwierząt.	Zwłaszcza trudno zrozumieć w jaki sposób będą miały wpływ krajowe systemy jakości żywności, o szcztkowych kryteriach dotyczących wysokiego dobrostanu zwierząt.	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	W systemach tych zatwierdzono właśnie zmiany dobrostanowe związane z wyższym poziomem. Wg UE warunki produkcji i dobrostan zwierząt są integralną częścią jakości żywności.
102	Prognoza	7.1.3 Oddziaływanie na zwierzęta - str. 295 Aby Prognoza została sporządzona w pełni poprawnie należy przeprowadzić analizę kryteriów ekoschematu „Dobrostan zwierząt” by móc w pełni ocenić czy rzeczywiście wpłynie on na poprawę sytuacji zwierząt.	Autorzy Prognozy chyba nie zauważyli, że nadal można utrzymywać lochy w kojcach porodowych, co nie ma nic wspólnego z dobrostanem. Nie wzięli też pod uwagę braku możliwości tworzenia chowu otwartego dla świń. Nie zwrócili uwagi na brak niektórych gatunków zwierząt oraz na bardzo niski poziom kontroli tego dobrostanu pomimo otrzymania wsparcia publicznego.	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	Pomyłono kojce porodowe z jarmami porodowymi. Chów nie jest otwarty, otwarty jest system chowu. Jego użycie jest aktualnie problematyczne w kontekście ASF i ptasiej grypy. Krajowe unormowania w zakresie chowu w systemie otwartym wymagają radykalnego doprecyzowania, gdyż w obecnym kształcie nie gwarantują zwierzętom ani wystarczającego stanu zdrowia, ani poziomu dobrostanu.

103	Prognoza	<p>7.1.3 Oddziaływanie na zwierzęta - str. 295 Wykreślić z czynników pozytywnie oddziałujących na dobrostan zwierząt:</p> <p>Wśród Inwestycji przyczyniających się do ochrony środowiska i klimatu (I 10.4) przewidywane są rozwiązania zmniejszające presję produkcji zwierzęcej na środowisko, np. urządzenia do przechowywania nawozów naturalnych, separatory gnojowicy, roboty itp.</p>	<p>Te inwestycje nie mają nic wspólnego z dobrostanem zwierząt. Może jedynie pewien wpływ na poprawę jakości powietrza w budynkach gospodarskich dzięki lepszemu zarządzaniu odchodami zwierząt.</p> <p>Natomiast robotyzacja wskazuje, że są to inwestycje przeznaczone do miejsc z dużą obsadą zwierząt i intensywną, przemysłową produkcją, która z definicji jest pozbawiona dobrostanu.</p>	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	<p>W przedstawionym uzasadnieniu zostało zawarte istotne powiązanie wyposażenia budynków z dobrostanem i zdrowiem. Dodatkowo, precyzyjny chów pozwala monitorować każde zwierzę z osobna i gwarantować mu dostęp do niezbędnych elementów środowiska, jak również właściwą opiekę hodowcy/komputera. Autor nie jest zbyt obeznany z praktycznymi realizacjami rolnictwa precyzyjnego w chowie zwierząt.</p>
104	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko, rozdział 2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego, str 9.</p> <p>Lista wybranych dokumentów strategicznych i programowych bezsensowna, nie oddająca ich priorytetów i porządku ważności. – uporządkować i jasno pokazać, że Plan Strategiczny jest elementem unijnej strategii „Od pola do stołu”, która jest z kolei częścią wielosektorowej, kluczowej dla UE i jej państw członkowskich transformacyjnej strategii Europejski Zielony Ład. Wyrzucić strategię EUROPA 2020, która już nie obowiązuje.</p>	<p>Strategie, konwencje i porozumienia międzynarodowe pomieszczone z krajowymi i unijnymi, z planami działania, dyrektywami i przepisami krajowymi różnego szczebla, bez ładu i składu. Główna ramowa wielosektorowa i transformacyjna strategia dla PS czyli Europejski Zielony Ład figuruje na 24 pozycji, daleko za np. „Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych (wraz z aktualizacjami)” i za – będącą częścią EZŁ i bezpośrednio wyznaczającą cele WPR– strategii „Od pola do stołu” (na 12 miejscu). Niektóre umieszczone strategie są do tego już nieaktualne, jak „EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,”, którą należy wyrzucić! (jesteśmy w 2021 roku i mamy Europejski Zielony Ład a nie strategię EU2020)</p>	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	<p>W ustawie dot. SOOŚ nie jest precyzowany sposób redakcji treści. Wykonawcy dokładali starań, żeby zostały uwzględnione w sposób możliwie kompletny adekwatne dokumenty zarówno krajowe, jak i międzynarodowe. W zgłoszonej uwadze, poza wskazaniem jednej strategii (której perspektywa obowiązywania pokrywała się z pracami nad PS oraz SOOŚ) nie odniesiono się do innych dokumentów, które byłyby zbędne.</p> <p>Należy podkreślić, że w toku prac nad Planem Strategicznym a tym samym również w toku prac nad Strategiczną oceną oddziaływania na środowisko pojawiały się bądź były modyfikowane nowe dokumenty wymagające uwzględnienia (np. Europejski Zielony Ład). Ponadto, w toku procedowania zmianie ulegał</p>

						<p>kształt samego Planu Strategicznego (m.in. w efekcie kilkietapowych, rozbudowanych konsultacji społecznych). Należy także zauważyć, że przygotowywane nowe strategie i polityki niejednokrotnie czerpią idee i rozwiązania z wcześniej wypracowanych i wdrożonych dokumentów.</p> <p>Biorąc pod uwagę powyższe, Wykonawcy starali się uwzględnić możliwie pełną listę istotnych dokumentów niekoniecznie skupiając się na ich waloryzacji i nadawaniu priorytetów, uznając że jest to kwestia drugorzędna. Uwaga została uwzględniona poprzez zmianę kolejności dokumentów od międzynarodowych przez unijne do krajowych. Usunięto tylko jeden jako nieaktualny, zachowano inne do 2020 r. zawierające w tytule” z perspektywa do 2030 r.”</p>
105	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko</p> <p>Rozdział 2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego, str 11</p> <p>Jest: „Agenda Zrównoważonego Rozwoju 2030: Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r.” – powinno być: „Agenda ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030:</p>	<p>Trudno się domyślić, że chodzi o ONZ i SDGs (Sustainable Development Goals), Zamieszczone cele nie dotyczą tylko ochrony środowiska (np. A1 „Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie”, czy A14 „Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.”, który de facto jest SDG nr 10.</p> <p>Nie zrozumiałe jest jaka jest tu logika: dlaczego pominięto trzy cele skoro, pomimo mylącego tytułu, nie wybierano celów związanych z ochroną środowiska i dlaczego jest pomieszany ich porządek.</p> <p>Naszym zdaniem powinny zostać wybrane tylko cele bezpośrednio powiązane z ochroną środowiska, gdyż prognoza dotyczy ooś i wrzucanie na równi celów</p>	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	<p>Nazwę dokumentu zmieniono zgodnie z postulatami uwagi. Nie usunięto żadnych z wybranych celów ze względu na ewidentne powiązania z komponentami środowiska wskazanymi w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Dz.U. 2017 poz. 1405 ze zm.</p>

		<p>Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r.” lub: „Agenda Zrównoważonego Rozwoju 2030: Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25 września 2015 r.”. Ponadto należy użyć terminu Cele Zrównoważonego Rozwoju, a następnie albo zamieścić wszystkie 17 celów, albo wyselekcjonować tylko te, które dotyczą ochrony środowiska (wówczas powinno być napisane: Cele Zrównoważonego Rozwoju dotyczące ochrony środowiska)</p>	<p>ekonomicznych i społecznych jako równoważne „cele ochrony środowiska” spowoduje zafatshowanie oceny oddziaływania PS na tak zdefiniowane „środowisko” – bardziej będzie oceniać czy PS jest dobry dla biznesu i rozwiązywania problemów społecznych niż jak oddziałuje na bioróżnorodność i jakość środowiska naturalnego.</p> <p>Mimo wyboru tylko części SDGs należy zachowywać ich numerację jak w agendzie, gdyż numery są „przypisane” do tematu (np. ochrona klimatu to cel nr. 13 a nie 10 jak w podanej liście. Jeżeli na potrzeby analizy używa się specyficznej kodyfikacji, należy dodać przy każdym celu w nawiasie jego oryginalny numer, np.: A10 Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom</p>			
106	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego</p> <p>Ramowa Dyrektywa Wodna Jest: „Cele ochrony środowiska: A1 Osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych w całej Wspólnocie.” Powinno być: Ramowa Dyrektywa Wodna Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w</p>	<p>Informacja o obowiązkowym osiągnięciu celu najpóźniej do 2027 roku jest bardzo istotna, tym bardziej, że pokrywa się z okresem obowiązywania Planu Strategicznego, a rolnictwo ma decydujący wpływ na osiągnięcie lub nie wyznaczonego celu. Uwaga na litery używane do oznaczania celów, jeżeli każdy dokument ma swoją własną literę, to konsekwentnie należy to stosować (tu nadano tę samą literę co dla poprzedniego dokumentu)</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Zmieniono opis i sformułowanie celu zgodnie z postulatami uwagi. Skorygowano niejednoznaczny sposób kodowania.

		<p>dziedzinie polityki wodnej. Zobowiązuje wszystkie państwa członkowskie do podjęcia działań na rzecz ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych.</p> <p>Cel ochrony środowiska: B1 Osiągnięcie najpóźniej do 2027 r. dobrego stanu wód i ekosystemów od nich zależnych.</p>				
107	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego, str. 13</p> <p>Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) Jest: Cele ochrony środowiska:</p> <p>K1 Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną; K2 Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; K3 Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu. - usunąć 1 i 3</p>	<p>Cele 1 i 3 nie są celami ochrony środowiska, wręcz przeciwnie, raczej kojarzą się z jego eksploatacją i wyniszczeniem (trwały wzrost gospodarczy, doskonałość organizacyjna, państwo służące wzrostowi...). Oceniając PS pod kątem tak przewrotnie sformułowanych „celów ochrony środowiska” otrzymamy zafałszowaną ocenę faktycznego oddziaływania na środowisko i przyrodę.</p> <p>Prognoza nie ma być oceną „oddziaływania na zrównoważony rozwój” tylko oceną „oddziaływania na środowisko” czyli sprawdzeniem, na ile proponowany rozwój jest ZRÓWNOWAŻONY jeśli chodzi o jego komponent ekologiczno-klimatyczny, a nie ekonomiczny i nie społeczny w szerokim sensie (zwalczanie ubóstwa, nierówności itp.)</p>	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	<p>Wśród założeń wymienionego dokumentu (tj. Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)) jest rozwój odpowiedzialny, a więc również uwzględniający potrzeby środowiska. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną kojarzyć się może nie tylko z eksploatacją wyniszczaniem, ale również z racjonalnym wykorzystywaniem zasobów, w tym przyrodniczych, opracowywaniem i wdrażaniem technologii przyjaznych środowisku, czy też modelu gospodarki o obiegu zamkniętym. Należy również podkreślić, że wśród komponentów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko znajdują się "ludzie", "dobra materialne", "zabytki", a więc SOOŚ powinien uwzględnić również inne komponenty niż przywołany "komponent ekologiczno-klimatyczny" (por. z</p>

						dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Dz.U. 2017 poz. 1405 ze zm.).
108	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>Rozdział: 2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego, str. 14</p> <p>Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 - usunąć cel ochrony środowiska P5</p>	Cel P5 jest już nieaktualny – dla odpadów biodegradowalnych obowiązuje już tylko cel P6.	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
109	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego, str. 16</p> <p>Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego Jest: „Strategia sformułowana przez Komisję Europejską w 2020 r. jako kluczowy element Europejskiego Zielonego Ładu. Plan zawiera nową,</p>	Strategia „Od pola do Stołu” jest kluczowym dokumentem strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej, Dlatego jest to też najważniejszy dokument strategiczny dla ocenianego Planu Strategicznego, z tego opisu to nie wynika	Organizacje pozarządowe	niewzględniona	W SOOŚ wielokrotnie podkreślana jest kluczowa rola zarówno Europejskiego Zielonego Ładu jak Strategii Od pola do stołu dla nowej perspektywy WPR. Nie zmieniono brzmienia treści - brak rzeczowego uzasadnienia i alternatywnych propozycji.

		zrównoważoną i sprzyjającą włączeniu społecznemu strategię na rzecz wzrostu w celu pobudzenia gospodarki, poprawy zdrowia i jakości życia ludzi, dbania o przyrodę.” – zmienić na prawdziwy opis wspominając o WPR				
110	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego,, str. 16</p> <p>Strategia „od pola do stołu – cele ochrony środowiska: Jest: „Cele ochrony środowiska: S1 Ograniczenie nadmiernego nawożenia; S2 Ograniczenie stosowania pestycydów, ryzyka z nimi związanego oraz uzależnienia od nich; S3 Ograniczenie stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych w leczeniu ludzi i zwierząt; S4 Zmniejszenie wpływu chowu zwierząt gospodarskich na środowisko; S5 Poprawa dobrostanu zwierząt; S6 Rozszerzenie uprawy sprzyjającej pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę; S7 Odwrócenie procesu utraty</p>	<p>Strategia „od pola do stołu” wyznacza bardzo konkretne liczbowe cele dla rolnictwa do 2030 roku: -50% pestycydów (w tym -50% tych najbardziej niebezpiecznych) (nie: „Ograniczenie stosowania pestycydów, ryzyka z nimi związanego oraz uzależnienia od nich” - 20% nawozów mineralnych (a nie: „ograniczenie nadmiernego nawożenia, bo co to znaczy nadmierne) - 50% sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych dla zwierząt hodowlanych i akwakultury (nie: w leczeniu ludzi, chodzi o konkretny cel, aby zmniejszyć ilość zgonów z powodu nabytej odporności na antybiotyki w skutek spożywania mięsa) 25% powierzchni rolnej w standardzie rolnictwa ekologicznego (a nie: „promowanie rolnictwa ekologicznego”) - zmniejszenia strat składników pokarmowych (azotu, fosforu) o co najmniej 50%, przy jednoczesnym zapewnieniu, że nie nastąpi pogorszenie żyzności gleby - zmniejszenia o połowę marnotrawienia żywności na mieszkańca na poziomie detalicznym i konsumenckim Nie umieszczenie celów ilościowych spowoduje łatwą zgodność Planu Strategicznego z tak rozwodnionymi celami, tam gdzie w rzeczywistości PS jest za mało ambitny.</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	Uzupełniono cele rozszerzając o postulowane w uwadze wskaźniki liczbowe i dodając cel S10.

		różnorodności biologicznej; S8 Promowanie rolnictwa ekologicznego; S9 Rozwój zrównoważonej produkcji ryb i żywności pochodzenia morskiego” – doprecyzować				
111	Prognoza	Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027 2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego,, str. 19 Europejski Zielony Ład Jest: „Proekologiczny plan działania sformułowany przez Komisję Europejską w 2019 r....” – zmienić na: „Centralna wielosektorowa strategia rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej sformułowana przez Komisję Europejską w 2019 r.”- uzupełnić	Europejski Zielony Ład to pierwsza tak daleko idąca wielosektorowa i spójna strategia Unii Europejskiej, aby stawić czoła katastrofie klimatycznej, wielkiemu wymieraniu gatunków i wielkim zanieczyszczeniom środowiska (nie tylko powietrza). Obejmuje działy: prawo klimatyczne przyjęte w 2020 roku (-55% emisji gazów cieplarnianych do 2030 roku), politykę transformacji energetycznej w kierunku efektywności energetycznej i OZE, niskoemisyjnego i bezemisyjnego transportu i budownictwa, gospodarkę obiegu zamkniętego, strategię „od pola do stołu” dla rolnictwa i żywności, strategię nrz. bioróżnorodności 2030, politykę zero zanieczyszczeń (z priorytetem dla powietrza, plastików, tekstyliów, odpadów budowlanych. Ponadto wzrost gospodarczy ma być oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych – nie dlatego, że się kończą (jak napisano na str. 19), ale żeby coś zostawić przyszłym pokoleniom.	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	Sugestię zmian redakcyjnych uwzględniono częściowo.
112	Prognoza	Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027 Rozdział: 2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego,, str. 20 Dokument: "Czysta planeta dla wszystkich Europejska długoterminowa wizja	Dokument nieaktualny, był to tylko "Komunikat Komisji Europejskiej", był zapowiedzią, etapem na drodze KE do strategii Europejskiego Zielonego Ładu.	Organizacje pozarządowe	nieuwzględniona	Na etapie opracowywania SOOŚ, jak również podstaw merytorycznych PS był to istotny materiał referencyjny.

		strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki – komunikat KE z 2018 roku" - wyrzucić				
113	Prognoza	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>Rozdział: 2.2 Powiązania z dokumentami szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego,, str. 20</p> <p>Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP2030) Jest: „Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030.” Zmienić na: „Strategia wspiera także realizację zobowiązań Polski na szczeblu unijnym w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz na poziomie międzynarodowym w zakresie Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ”.</p>	Czytelne rozgraniczenie poziomów politycznych zobowiązań i priorytetów.	Organizacje pozarządowe	niewzględzona	Uwaga o charakterze stylistycznym.

114	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>Rozdział: 2.2.2 Ocena spójności celów i kierunków, str. 24</p> <p>CEL SYNTETYCZNY 4: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu - wyrzucić cel AH1</p>	<p>Cel AH1 dotyczy celów redukcji emisji CO2 co jest polityką klimatyczną a nie zdrowotną czy kwestią ubóstwa</p>	<p>Organizacje pozarządowe</p>	<p>niewzględzona</p>	<p>Redukcja emisji CO2 w sposób jednoznaczny wiąże się zarówno z zagadnieniami zdrowia społeczeństwa jak również w wymiarze globalnym, ale także regionalnym czy lokalnym z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.</p>
-----	---	---	--------------------------------	----------------------	--

115	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>Rozdział: 2.2.2 Ocena spójności celów i kierunków, str. 25</p> <p>Ustalona metodologia nie pozwala na rzetelną ocenę „oddziaływania na środowisko” ani „spójności celów PS z „celami ochrony środowiska” innych obowiązujących zobowiązań, strategii, planów działań i przepisów różnego szczebla, z trzech powodów:</p> <p>1. Lista dokumentów źle zrobiona, nie nadane są priorytety dokumentom, 2. „cele ochrony środowiska” są de facto „celami zrównoważonego rozwoju” co jest błędem i prowadzi do wypaczenia oceny. 3. Oceny spójności i wzmacniania celów szczegółowych PS i „syntetycznych celów ochrony środowiska” są niejasne co do znaczenia i tendencyjne co do wartości, wynikające z ideologicznej postawy wobec gospodarczego sukcesu jako celu samego w sobie nie mającego nawet potencjalnie żadnego wpływu na środowisko.</p>	<p>1. Gdy na równi umieszcza się sprzeczne ze sobą cele jako równie ważne (np. cel 56-60% energii z węgla w 2040 roku na równi z neutralnością klimatyczną 2050, gdyż cele dokumentu krajowego nie odpowiadają celom nadrzędnych strategii UE, której jesteśmy częścią) – cele jednego i drugiego dokumentu są na tej samej równoważnej liście, dając pole dla tendencyjnej syntetycznej oceny spójności celów PS z „celami ochrony środowiska” - oceniający wybiera sobie punkt odniesienia jaki „uważa za słuszny”, co jest wyborem politycznym a nie obiektywną ekspercką oceną.</p> <p>2. Ochrona środowiska w ramach „zrównoważonego rozwoju” jest często w kontrze do celów ekonomicznych i społecznych rozwoju. Ocena oddziaływania na środowisko ma właśnie te sprzeczności wychwycić i na nich się skupić, żeby wykazać, czy w PS cele ekonomiczne i społeczne nie „przygniotły” celów ekologicznych, a nie czy PS służy „rozwojowi”</p> <p>3. Po pierwsze nie jest jasne co wzmocnia co gdy ocena mówi np. „ +++ SILNE WZMOCNIENIE CELÓW DOKUMENTU à jakiego dokumentu? Planu Strategicznego czy fikcyjnego „dokumentu” stworzonego z kilkudziesięciu dokumentów różnej rangi?. Po drugie oceny są tendencyjne, zabarwione ideologią oceniającego, gdzie wzrost i ekonomiczny sukces z definicji nie ma nic wspólnego z niszczeniem środowiska. Teoretyczna ocen „+/-”, czyli „ MOŻLIWE WZMOCNIENIE LUB OSŁABIENIE CELÓW DOKUMENTU nigdy nie została przyznana, nawet gdy oceniamy spójność takiego celu szczegółowego PS jak „Zwiększenie zainteresowanie na rynek i konkurencyjność, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację (2) w skrzyżowaniu z celem Zachowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności w dobrym stanie. Oceniający nie dostrzegł możliwych niespójności i dał ocenę 0 czyli BRAK ISTOTNYCH POWIĄZAŃ MIĘDZY CELAMI DOKUMENTÓW</p>	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	<p>Ad 1. Niezrozumiały zarzut sformułowany w zgłoszonej uwadze, gdyż w SOOŚ w rozdziale 2 przytoczono sformułowania zawarte w obowiązujących dokumentach. Celem rozdziału 2.2.2 jest ocena spójności celów i kierunków interwencji PS z celami syntetycznymi ochrony środowiska, a więc analiza, czy i w jakim zakresie sformułowane w PS interwencje realizują cele syntetyczne ochrony środowiska, a tym samym cele zawarte również w analizowanych dokumentach szczebla krajowego i międzynarodowego.</p> <p>Ad 2. Cele SOOŚ regulują zapisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Dz.U. 2017 poz. 1405 ze zm.</p> <p>Ad 3. doprecyzowano niejednoznaczne sformułowania.</p>
-----	--	--	-------------------------	------------------------	--

116	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>(diagnoza) 4.10 Zasoby naturalne , str. 203</p> <p>Jest: „Samo spalanie paliw płynnych i gazowych, aczkolwiek obciążające atmosferę dwutlenkiem węgla, jest znacznie mniej uciążliwe dla środowiska niż spalanie węgla kamiennego czy brunatnego.” Zmienić na: „Spalanie paliw płynnych i gazowych, aczkolwiek powoduje mniejsze zanieczyszczenie powietrza niż spalanie węgla kamiennego czy brunatnego, wciąż obciąża atmosferę dwutlenkiem węgla, a jednocześnie wydobycie i transport gazu ziemnego powoduje wycieki metanu do atmosfery, o znacznie silniejszym działaniu cieplarnianym niż CO₂, przyczyniając się do katastrofy klimatycznej, której musimy zapobiegać”</p>	<p>Ropa naftowa i gaz ziemny są paliwami kopalnymi przyczyniającymi się do zmian klimatu. Szczególnie gaz ziemny w procesie produkcji i dystrybucji ulatnia się do atmosfery, a ponieważ metan, mimo, że pozostaje w atmosferze znacznie krócej niż CO₂, ma ok. 25 razy większą moc cieplarnianą. W ostatnim VI.raporcie IPCC (Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu) naukowcy poświęcili metanowi dużo miejsca, stwierdzając, że szybkie i radykalne zmniejszenie emisji metanu bardzo ułatwi osiągnięcie celów klimatycznych pozwalających zachować dobrą jakość życia dla ludzi. Polska jest największym emitentem metanu kopalnianego w Europie, więc nie powinna dodatkowo rozwijać sektora gazowego narażając się na jego dodatkowe emisje. Tym bardziej, że w UE rozważa się objęcie metanu systemem handlu emisjami ETS,</p>	Organizacje pozarządowe	uwzględniona w całości	
-----	---	---	-------------------------	------------------------	--

117	<p>Prognoza oddziaływania na środowisko projektu PS dla WPR 2023-2027</p> <p>7.1. Oddziaływanie na komponenty środowiska, str. 276 i 277</p> <p>Jest: dla pierwszej i trzeciej interwencji dotyczących wzrostu dochodów rolników (podstawowe wsparcie dochodów i uzupełniające wsparcie dla młodych rolników) nie dostrzeżono żadnego potencjalnego oddziaływania na klimat. Jeżeli nie będzie odpowiedniego poziomu warunkowości pro-klimatycznej to oddziaływanie będzie. Podobnie może być oddziaływanie na powietrze i wodę jeżeli dodatkowe dochody zwiększą np. produkcję zwierzęcą lub konwencjonalne sadownictwo. Podobnie interwencja I 5.1 Wsparcie dochodów związane z produkcją do krów i I 5.2 Wsparcie dochodów związane z produkcją do młodego bydła będą miały oddziaływanie na wodę.</p>	<p>Oddziaływanie rolnictwa na klimat zależy od tego jak rolnik prowadzi gospodarstwo i jakie ma uprawy czy hodowle. W interwencjach, o których mowa nie ma ograniczeń co do sposobu produkcji, a gdy chodzi o chów bydła (lub produkcję pasz dla bydła) ten wpływ jest oczywisty, chociażby z powodu wydzielanego przez krowy metanu, może być to też NOx z produkcji nawozów azotanowych. Wsparcie hodowli bydła będzie miało oddziaływanie na wodę, gdyż bydło zużywa ogromne ilości wody.</p>	Organizacje pozarządowe	częściowo uwzględniona	<p>Zmieniono ocenę oddziaływania na klimat interwencji I 1., I 3., I 5.1 i I 5.2 w tab. 7.1-1. oraz w opisie. Sposób prowadzenia gospodarstwa i hodowli jest określony przez minimalne normy oraz rozporządzenia związane z wdrażaniem dyrektywy azotanowej. Wsparcie dotyczące zwierząt dotyczy pierwszych 20 szt. dlatego w większym stopniu będzie dotyczyć małych gospodarstw i będzie miał wymierny wpływ na ich dochody. Utrzymanie stad w gospodarstwach szczególnie małych jest bardzo ważne z punktu widzenia produkcji własnych nawozów zgodnie z zasadami produkcji cyrkularnej. Nawozy organiczne korzystnie wpływają na budowę materii organicznej w glebie, dzięki czemu jest budowana odporność rolnictwa na zmiany klimatu. Mając na względzie emisje metanu z fermentacji jelitowej oraz obornika w ogólnej ocenie interwencja została zmieniona z braku oddziaływania na oddziaływanie zarówno pozytywne (produkcja nawozów organicznych) jak i negatywne (emisje). Każda z interwencji dotyczących wzrostu dochodów rolników nakłada obowiązek spełnienia wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska. Interwencje I</p>
-----	---	--	-------------------------	------------------------	--

					<p>5.1 oraz I 5.2 za główny cel zakładają utrzymanie produkcji, przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta, zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie, zmniejszenie różnic w dochodach między gospodarstwami o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych, a także poprawę pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego. Ponadto, przyznanie wsparcia dochodów uzależnione jest m.in. od stosowania norm i dobrych praktyk oraz, co warto podkreślić, następuje redystrybucja na rzecz małych i średnich gospodarstw, które osiągają najniższe dochody z działalności rolniczej. Niezaprzeczalnym jest fakt, iż hodowla bydła nie pozostaje bez wpływu na środowisko. Proponowane wsparcie dochodów ma na celu minimalizowanie negatywnego oddziaływania, poprzez zapewnienie wsparcia dla małych i średnich gospodarstw i zwiększenie ich konkurencyjności na rynku. Zauważalny wpływ na zasoby wodne wywierają przemysłowe hodowle bydła,</p>
--	--	--	--	--	--

							których przedstawione działania nie dotyczą.
--	--	--	--	--	--	--	---